

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ
АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

*Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн
нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудит*

АУДИТЫН КОД: УАГ-САГ/2015/СТА-ЗГСНТ

Улаанбаатар хот
2015 оны 6 дугаар сар

Тайланг бэлтгэсэн:**УАГ-ын Санхүүгийн аудитын газар****Газрын дарга:**

С.Энхзаяа

Аудитын менежер:С.Оюунгэрэл
Л.Одгэрэл
Ц.Ойдов**Ахлах аудитор:**Г.Юра
Ц.Гэрэл
Н.Батсайхан
Д.Ганбилэг
Д.Цэрэндорж
Ц.Цэрэнхүү
Б.Болормаа
Ж.Батсайхан**Аудитор:**П.Чанцалдулам
Б.Сэржмядаг
Л.Мөнхцацрал
Р.Цолмон
Ж.Болормаа
Ш.Отгонбаяр**Шинжээч:**Н.Нямдаваа
Б.Долгоржав
Д.Цэгмиддорж
Д.Будмаа
Б.Энхжин
Н.Эрдэнэбаяр**Гэрээт ажилтан:**Ц.Сугармаа
Ш.Гүрлүрэв
Ц.Болд
Э.Энхбаатар
Б.Ананд**2015 оны 6 дугаар сар****Уг тайланг УАГ-ын****Цахим хуудаснаас үзнэ үү:**www.audit.mn

Аудитын тайлантай холбоотой асуудлаар нэмж тодруулах, асууж лавлах зүйл байвал 261663 дугаарын утас, 323266 дугаарын факсаар харилцана уу.

ХАЯГ:Үндэсний аудитын газар
Засгийн газрын 4 дүгээр байр,
Бага тойруу-3,
Улаанбаатар-15160
Монгол Улс**АУДИТЫН ГЭРЧИЛГЭЭ**.....2**САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНГУУД:**Санхүүгийн байдлын нэгтгэсэн тайлан.....4
Санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайлан.....5
Мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан.....6
Цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн нэгтгэсэн тайлан.....7**ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ**8**АУДИТЫН ТАЛААР ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЧИН**.....10**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГ НЭГТГЭХЭД БАРИМТАЛСАН АРГАЧЛАЛ, ЗАРЧИМ**.....10**САНХҮҮГИЙН ДОТООД ХЯНАЛТ**13**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТАЙЛБАР ТОДРУУЛГА:****НЭГ. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ**.....14
1.1. Мөнгөн хөрөнгө.....14
1.2. Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт.....18**ХОЁР. АВЛАГА**.....19
2.1. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын авлага.....20
2.2. Төв төрийн сангийн авлага.....20
2.3. Хүний хөгжил сангийн авлага.....23
2.4. Нийгмийн даатгалын сангийн авлага.....23
2.5. Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын авлага.....24
2.6. Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн авлага.....24**ГУРАВ. БАРАА МАТЕРИАЛ**.....24
ДӨРӨВ. УРТ ХУГАЦААТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ26**ТАВ. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ**.....26**ЗУРГАА. ӨР ТӨЛБӨР**.....28
6.1. Богино хугацаат өр төлбөр.....29
6.2. Урт хугацаат өр төлбөр.....31
6.3. Урт хугацаат зээл.....33**ДОЛОО. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУВЬ ОРОЛЦОО**34**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТЫН ДҮН:**Улсын ТЕЗ-дын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн.....34
Орон нутгийн ТЕЗ-дын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн35
ТӨААН-үүдийн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн35**САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН ЗАЛРУУЛГА**.....38**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ШИНЖИЛГЭЭ**.....38**ӨМНӨХ АУДИТААР ӨГСӨН ЗӨВЛӨМЖ, АЛБАН ШААРДЛАГЫН ХЭРЭГЖИЛТ**.....42**АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ**.....42**АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ**.....43**ТАЙЛАНГ БАТАЛГААЖУУЛСАН ТУШААЛ**.....45

**МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Бага тойруу-3, Засгийн газрын IV байр
Утас: 26-04-37, Факс: 62-26-32-30
E-mail: info@audit.gov.mn

2015. 06. 10 № 923
танай _____-ны № _____-т

Аудитын гэрчилгээ

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.7-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийлээ.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Засгийн газар санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.1, 54 дүгээр зүйлийн 54.1, 54.3-т тус тус заасны дагуу Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж, тайлагнах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангууд Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн болон Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт (УСНББОУС), түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлэгдсэн эсэхэд санал дүгнэлт өгөх нь төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Санал дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитыг Аудитын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын баталсан Санхүүгийн тайлангийн аудитын журмын дагуу гүйцэтгэсэн. Эдгээр стандарт, журмын шаардлага нь санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаа олж авах зорилгоор аудитыг төлөвлөж, гүйцэтгэх явдал болно.

Аудитаар санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан дахь үлдэгдэл, ажил гүйлгээний дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулга, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг бэлтгэхэд баримталсан бодлого, бүртгэл хөтлөлт, програм хангамж, дотоод хяналтын систем, тэдгээрийг дэмжих нотлох зүйлийг сорилын үндсэн дээр шалгаж, удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллыг үнэлж цэгнэн, санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулгыг үнэлсэн.

Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим, сорилоор олж авсан нотлох зүйлс нь санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгөх хангалттай үндэслэл болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлүүдтэй зөрчилдсөн материаллаг хэмжээний алдаа, зөрчилтэй дараах асуудлууд илэрсэн болно. Үүнд:

- Нийт авлагаас 882.8 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлийг харилцагчтай тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, тооцоо нийлсэн авлагын үлдэгдэл 0.6 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй, 595.4 тэрбум төгрөгийн авлагын эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн, холбогдох шийдвэргүйгээр 17.5 тэрбум төгрөгийн авлагыг бууруулж тайлагнасан, 71.7 тэрбум төгрөгийн дамжуулан зээлд гэрээ байгуулаагүй;
- Засгийн газрын санхүүгийн тайланд нэгтгэгдсэн байгууллага хоорондын зарим гүйлгээг цэвэрлэж тайлагнаагүй, хүүгийн зардал, орлогыг дутуу тусгаснаас Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд авлагыг 565.6 тэрбум, өр төлбөрийг 570.4 тэрбум төгрөгөөр тус тус илүү, тайлант үеийн үр дүнг 4.8 тэрбум төгрөгөөр дутуу илэрхийлсэн;
- “Эрдэнэс-Таван толгой” ХК-ийн хувьцаа, дүрмийн сангийн талаарх тус компани болон “Үнэт цаасны төлбөр тооцоо, төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК-ийн бүртгэл зөрүүтэй, хувьцаатай холбоотойгоор гаргасан Засгийн газрын 2013 оны 319 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийг хангаагүй,
- Өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийн 57.1 хувийг хэрэгжүүлээгүй, 1,502.1 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах 3 албан шаардлагыг биелүүлээгүй байна.

“Хязгаарлалттай” дүгнэлт

Дээр дурдсан зөрчилтэй асуудлын санхүүгийн тайланд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг эс тооцвол Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт болон мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайланг УСНББОУС-д нийцүүлж, Сангийн сайдын баталсан бодлого, аргачлал, журмын дагуу материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн, зөв илэрхийлсэн байна.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР

А.ЗАНГАД

САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНГУУД:**Засгийн газрын санхүүгийн байдлын
аудит хийгдсэн нэгтгэсэн тайлан**

ҮЗҮҮЛЭЛТ	Тодруулга	(сая төгрөгөөр)	
		2013.12.31-ээрх үлдэгдэл	2014.12.31-ээрх үлдэгдэл
Мөнгөн хөрөнгө	1.1	3,297,687.8	3,481,144.2
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	1.2	3,136,784.0	1,473,772.0
Авлага	2	4,121,826.3	6,745,521.8
Урьдчилгаа	2	621,537.8	871,601.2
Бараа материал	3	1,282,057.8	1,402,787.9
Нөөц	3	89,906.5	96,848.2
ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН		12,549,800.2	14,071,675.3
Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт	4	4,587,194.8	2,440,961.2
Үндсэн хөрөнгө	5	9,018,754.8	10,602,213.1
Газар		560.6	579.1
Биет хөрөнгө		8,961,522.8	10,383,098.0
Биет бус хөрөнгө		56,671.4	218,536.0
ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН		13,605,949.6	13,043,174.3
НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН		26,155,749.8	27,114,849.6
Богино хугацаат өр төлбөр	6.1	6,389,774.8	7,749,408.6
Богино хугацаат үнэт цаас		2,345,797.1	2,586,423.4
Богино хугацаат зээлийн өглөг		2,017,979.9	745,747.0
Өглөг		1,179,230.3	3,278,286.8
Урьдчилж орсон орлого		846,767.4	1,138,951.4
Урт хугацаат өр, төлбөр	6.2	11,293,535.9	10,146,301.4
Урт хугацаат үнэт цаас		311,182.6	3,085,311.1
Урт хугацаат зээл	6.3	10,982,353.3	7,060,990.3
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДҮН		17,683,310.7	17,895,710.0
Засгийн газрын хувь оролцоо	7	8,472,439.1	9,219,139.6
ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ДҮН		8,472,439.1	9,219,139.6
ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ДҮН		26,155,749.8	27,114,849.6

**Засгийн газрын санхүүгийн үр дүнгийн
аудит хийгдсэн нэгтгэсэн тайлан**

(сая т өгрөгөөр)

ҮЗҮҮЛЭЛТ	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
Татварын орлого	4,248,216.3	4,250,039.3
Орлогын албан татвар	1,117,374.2	1,111,032.1
Өмчийн татвар	45,740.4	50,688.9
Бараа, үйлчилгээний албан татвар	2,520,751.2	1,869,481.8
Олон улсын худалдаа, ажил гүйлгээний татвар	381,427.0	355,328.9
Бусад татвар, төлбөр, хураамж	182,923.6	863,507.6
Нийгмийн даатгалын хураамж	965,149.7	1,105,034.4
Нийгмийн даатгалын хураамж	388,070.8	892,822.5
Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл	577,078.9	212,211.8
Тусламж, санхүүжилтийн орлого	2,183,113.8	1,822,736.4
Татварын бус орлого	3,291,924.5	4,152,011.2
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН	10,688,404.9	11,329,821.2
Ажиллагсдын зардал	1,905,432.3	2,174,145.7
Үндсэн болон нэмэгдэл цалин	1,755,825.3	2,006,294.8
Нийгмийн хамгааллын шимтгэл	149,607.0	167,850.9
Урсгал зардал	2,048,858.2	2,168,537.7
Бараа үйлчилгээний урсгал зардал	1,427,745.7	1,554,868.8
Х ө т ө л б ө р а р г а х э м ж э э н и й з а р д а л	621,112.5	613,668.9
Хөрөнгө оруулалт, үндсэн хөрөнгийн ашиглалт	1,086,958.1	1,448,360.0
Хүүгийн зардал	250,493.5	497,697.6
Татаас	219,942.7	682,020.5
Тусламж, шилжүүлэг	1,898,076.4	1,234,987.1
Нийгмийн хамгааллын зардал	1,560,006.0	1,947,668.8
Бусад зардал	31,883.2	31,849.3
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	9,001,650.4	10,185,266.8
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН	1,686,753.8	1,144,554.4
Үйл ажиллагааны бус орлогын дүн	149,977.5	224,018.9
Үйл ажиллагааны бус зардлын дүн	802,084.0	1,182,213.9
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН	1,034,647.3	186,359.4

**Засгийн газрын мөнгөн гүйлгээний
аудит хийгдсэн нэгтгэсэн тайлан**

(сая т өгрөгөөр)

ҮЗҮҮЛЭЛТ	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
Татварын орлого	4,226,962.6	4,000,121.6
Орлогын албан татвар	1,117,390.3	1,064,332.0
Өмчийн татвар	45,740.5	50,301.5
Бараа, үйлчилгээний албан татвар	2,499,503.2	1,796,985.9
Олон улсын худалдаа, ажил гүйлгээний татвар	381,427.0	352,964.0
Бусад татвар, төлбөр, хураамж	182,901.6	735,538.1
Нийгмийн даатгалын хураамж	967,472.1	1,081,367.4
Тусламж, санхүүжилтийн орлого	1,212,248.0	827,750.5
Татварын бус орлого	11,792,668.2	10,964,425.4
Өмчийн орлого	3,474,598.1	479,255.3
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	8,261,539.8	10,224,031.0
Тусламжаас бусад шилжүүлэг	56,530.3	27,868.7
Хөрөнгийн орлого	-	154,733.3
Тусламжийн орлого	-	78,537.1
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН	18,199,351.0	16,873,664.9
Ажиллагсдын зардал	1,995,193.5	2,318,597.0
Үндсэн болон нэмэгдэл цалин	1,786,453.6	2,072,886.6
Нийгмийн хамгааллын шимтгэл	208,739.9	245,710.4
Урсгал зардал	5,656,885.4	2,619,236.5
Бараа үйлчилгээний урсгал зардал	4,931,459.2	2,619,236.5
Хөтөлбөр арга хэмжээний зардал	725,426.2	-
Хүүгийн зардал	419,427.9	1,108,374.8
Татаас	5,714,190.2	437,140.5
Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдэд	5,692,435.2	148,354.3
Хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүдэд	21,755.0	288,786.2
Тусламж, шилжүүлэг	1,033,562.7	770,392.7
Гадаадын улс орнуудад шилжүүлсэн шилжүүлэг	4,362.3	-
Засгийн газрын бусад түвшний нэгжүүдэд олгосон шилжүүлэг	1,029,200.4	770,392.7
Нийгмийн хамгааллын зардал	1,576,816.7	1,947,852.9
Стратегийн нөөц хөрөнгө	-	20,761.6
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН	16,396,076.3	9,222,356.0
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	1,803,274.6	7,651,308.9
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН	965,953.0	48,543.2
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН	4,056,447.0	6,878,590.5
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	(3,090,493.9)	(6,830,047.3)
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН	1,010,188.4	(637,805.2)
НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	(277,030.9)	183,456.4
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	3,574,718.7	3,297,687.8
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	3,297,687.8	3,481,144.2

**Засгийн газрын Цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн
аудит хийгдсэн нэгтгэсэн тайлан**

(сая т өгрөгөөр)

ҮЗҮҮЛЭЛТ	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримт- лагдсан үр дүн	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн
2013 оны 1-р сарын 1-ээрх үлдэгдэл	5,896,954.5	1,359,255.6	(1,390,735.4)	5,865,474.7
Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт			(85,628.8)	(85,628.8)
Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	5,896,954.5	1,359,255.6	(1,476,364.2)	5,779,845.9
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт	-	(4,943.5)	-	(4,943.5)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт	1,657,757.6	-	-	1,657,757.6
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	-	-	5,131.8	5,131.8
Тайлант үеийн үр дүн	-	-	1,034,647.3	1,034,647.3
2013 оны 12-р сарын 31-ээрх үлдэгдэл	7,554,712.1	1,354,312.1	(436,585.0)	8,472,439.1
2014 оны 1-р сарын 1-ээрх үлдэгдэл	7,554,712.1	1,354,312.1	(436,585.0)	8,472,439.1
Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	-	-	(63,277.9)	(63,277.9)
Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	7,554,712.1	1,354,312.1	(499,862.9)	8,409,161.3
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	-	16,470.5	-	16,470.5
Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	624,147.0	-	-	624,147.0
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	-	-	(16,998.6)	(16,998.6)
Тайлант үеийн үр дүн	-	-	186,359.4	186,359.4
2014 оны 12-р сарын 31-ээрх үлдэгдэл	8,178,859.1	1,370,782.6	(330,502.1)	9,219,139.6

Товчилсон үгийн жагсаалт

ААН	Аж ахуйн нэгж
ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АЗЗА	Авто зам, засвар арчлалт
АМНАТ	Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр
АХБ	Азийн хөгжлийн банк
АЖС	Аялал жуулчлалын сан
ББСБ	Банк бус санхүүгийн байгууллага
БЗД	Багийн засаг дарга
БОНХАЖЯ	Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын яам
БОНХЯ	Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яам
БХБС	Барилга хот байгуулалтын сайд
БХӨТ	Богино хугацаатай өр төлбөр
БСШУ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан
БСШУЯ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яам
БХХО	Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт
ГХБХБГ	Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар
ДЗЗ	Дамжуулан зээлдүүлсэн зээл
ЖДҮДС	Жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих сан
ЗГ	Засгийн газар
ЗГСНТ	Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан
ЗГҮЦ	Засгийн газрын үнэт цаас
ЗГХЭГ	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
МУХС	Монгол Улсыг хөгжүүлэх сан
НББ	Нягтлан бодох бүртгэл
НББОУС	Нягтлан бодох бүртгэлийн Олон улсын стандарт
НДС	Нийгмийн даатгалын сан
НДҮЗ	Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл
НДЕГ	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
НДХ	Нийгмийн даатгалын хэлтэс
НДШ	Нийгмийн даатгалын шимтгэл
НЗД	Нийслэлийн Засаг дарга
НЗДТГ	Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
ННДГ	Нийслэлийн Нийгмийн даатгалын газар
НӨАТ	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага ОНӨҮГ
	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар
ОНТЕЗ	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ОНХС	Орон нутгийн хөгжүүлэх сан
ОУВС	Олон улсын валютын сан
ОССК	Орон сууц санхүүжилтийн корпораци

СТАУС	Санхүүгийн тайлангийн аудитын удирдлагын систем
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын Олон улсын стандарт
СХС	Сум хөгжүүлэх сан
СЯ	Сангийн яам
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ТОСК	Төрийн орон сууцны корпораци
ТӨААН	Төрийн өмчит аж ахуйн нэгж
ТӨҮГ	Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар
ТӨХ	Төрийн өмчийн хороо
ТӨХК	Төрийн өмчит хувьцаат компани
ТӨХХК	Төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ТТС	Төв төрийн сан
УБЦТС	Улаанбаатар цахилгаан түгээх сүлжээ
УОО	Урьдчилж орсон орлого
УСНББОУС	Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн Олон улсын стандарт
УЦС	Усан цахилгаан станц
ХААИС	Хөдөө аж ахуйн их сургууль
ХК	Хувьцаат компани
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ХХС	Хүний хөгжил сан
ЭЗХЯ	Эдийн засгийн хөгжлийн яам
ЭМСЯ	Эрүүл мэнд, спортын яам
ЭШҮТ	Эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн төв

АУДИТЫН ТАЛААР ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЧИН

Аудит хийсэн үндэслэл, хугацаа

Үндэсний аудитын газар Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.7-д заасан бүрэн эрхийн дагуу Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийлээ.

Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг НББОУС, СТОУС, УСНББОУС болон бусад шаардлагын дагуу бэлтгэж, ажил гүйлгээ нь түүнийг зохицуулж буй хууль, тогтоомжийн хүрээнд хийгдэж, үнэн шударга илэрхийлэгдсэн эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаагаар хууль тогтоох байгууллагыг хангахад энэхүү аудитын зорилт чиглэгдлээ.

Засгийн газрын санхүүгийн тайлангууд иж бүрэн бөгөөд үнэн зөв болохыг тодорхойлсон батламж мэдэгдэл, тайлбар, нэмэлт тодруулгыг тэдгээр тайланд хавсаргах ёстой. Эдгээр мэдээллийг Аудитын олон улсын стандартын дагуу сорьж шалгах нь аудитын зорилт бөгөөд хамарсан асуудлууд болно.

Үндэсний аудитын газар Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийж, санал дүгнэлт гаргахын өмнө Төсвийн тухай болон Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу бүх шатны төсвийн захирагчид болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн 2014 оны санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүгнэлт гаргасан болно.

Аудитын арга зүй

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан материаллаг хэмжээний алдаатай илэрхийлэгдээгүй гэсэн үндэслэлтэй баталгаа олж авахын тулд санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд баримталсан бодлого, зарчмыг үнэлж, санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлийг үндсэн шалгуур болгон, СТАУС, IDEA програм хангамж ашиглан хяналтын сорил, шинжилгээний горим болон нарийвчилсан сорил хийж, өндөр дүнтэй ажил гүйлгээ, тооцооллыг давтан шалгаж, санхүүгийн тайлан, түүний тодруулгад үнэлгээ өгөв.

ЗГСНТ-д ТЕЗ-дын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, НДС, ХХС, ТТС, ТӨҮГ, ОНӨҮГ-уудын санхүүгийн тайлангууд нэгтгэгддэг тул материаллаг байдлын түвшинг Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардлын дүнгээс 2.0 хувиар тооцож 227.3 тэрбум төгрөгөөр тогтоосон болно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГ НЭГТГЭХЭД БАРИМТАЛСАН АРГАЧЛАЛ, ЗАРЧИМ

Сангийн яам Төсвийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.1, 54.2 дахь заалтын дагуу Засгийн газрын 2014 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг бэлтгэн гаргаж, хуульд заасан хугацаанд Үндэсний аудитын газарт ирүүлсэн.

Сангийн яам УСНББОУС-д заасан шилжилтийн нөхцлийг Сангийн сайдын 2009 оны 263 дугаар тушаалаар шинэчлэн баталж, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг стандартад нийцүүлэх цаг хугацааг баримтлан ажиллаж байгаатай холбоотойгоор:

- Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилтийн гүйлгээг цэвэрлэж, нэгтгэлд хамрагдсан байгууллагуудын хооронд гарсан зарим ажил гүйлгээний давхардлыг арилгаж тайлагнасан байна.
- Байгууллагын төрлөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд бүх төсвийн ерөнхийлөн захирагчид, төв төрийн сан, төсөл, сангууд, 100 хувийн төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэгтгэлийн дүнг тус тусад нь баганаар харуулжээ.

Сангийн яам Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн тайланд нэгтгэгдсэн улс, орон нутгийн төсөв, Хүний хөгжил сан, Нийгмийн даатгалын сан хооронд хийгдсэн нийт 9,421.8 тэрбум төгрөгийн давхардсан гүйлгээг Сангийн сайдын 2006 оны 32 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тэмдэглэл бэлтгэх аргачлал”-ын 4.5.2-т заасны дагуу цэвэрлэх бичилт хийж тайлагнажээ.

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд:

- Улс, орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын төсвийн багцын 56 төсөвт байгууллагын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан;
- Нийгмийн даатгалын сангийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан;
- Хүний хөгжил сангийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан;
- Төв төрийн сангийн санхүүгийн тайлан;
- Төрийн өмчит 123 үйлдвэрийн газар, орон нутгийн өмчит 185 аж ахуйн нэгж, байгууллага, 81 төсөл, сангийн 2014 оны санхүүгийн тайлангуудыг нэгтгэсэн байна. Тайлант онд татан буугдсан боловч хөрөнгө шилжүүлэх асуудал нь бүрэн шийдвэрлэгдээгүй Орон сууцны санхүүжилтийн корпораци болон шинээр байгуулагдсан Авто тээврийн үндэсний төв, Төрийн орон сууцны корпораци зэрэг ТӨҮГ, Баянчандмань АЗЗА, Налайх АЗЗА ТӨХК, Хөдөө аж ахуйн давхар даатгал ХК зэрэг 5 аж ахуйн нэгжийн 2014 оны санхүүгийн тайланг оруулан нэгтгэжээ.

Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1-д “аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайлан нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцсэн байх” гэж заасныг хэрэгжүүлэх зорилгоор Сангийн сайдын 2014 оны 244 дүгээр тушаалаар “Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг УСНББОУС-д нийцүүлэхээр 2015-2019 онд хийгдэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө”-г шинэчлэн баталсан байна.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэсэн суурь

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг нягтлан бодох бүртгэлийн тохируулсан аккруэл суурийг хэрэглэж бэлтгэсэн байна.

Тайланг илэрхийлсэн мөнгөний нэгж

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх заалтын дагуу Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт төгрөгөөр илэрхийлж, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон тодруулга тайланг сая төгрөгөөр илэрхийлсэн байна.

Санхүүгийн тайлангийн бүтэц, бүрэлдэхүүн

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан нь Төсвийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.4-т заасны дагуу дараах бүрэлдэхүүн хэсэгтэй байна. Үүнд :

А. Үндсэн тайлан:	Б. Байгууллагын төрлөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан	В. Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн тайлбар, тодруулга
Засгийн газрын санхүүгийн байдлын нэгтгэсэн тайлан	Байгууллагын төрлөөрх санхүүгийн байдлын нэгтгэсэн тайлан	НББ-ийн бодлого, зарчим
Засгийн газрын санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайлан	Байгууллагын төрлөөрх санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайлан	Толилуулгын суурь
Засгийн газрын мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан	Байгууллагын төрлөөрх мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан	
Засгийн газрын цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн нэгтгэсэн тайлан	Байгууллагын төрлөөрх цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	

Дээрх тайлангуудыг Сангийн сайдын 2006 оны 32 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тэмдэглэл бэлтгэх аргачлал”-ын дагуу “Plastic 3.0” болон “Э-тайлан” програмаар нэгтгэн гаргажээ.

Нягтлалын бодолцоо бүртгэлийн зарчим

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө нь дараах зүйлсээс бүрдсэн байна. Үүнд:

- Төрийн сангийн нэгдсэн дансны Монголбанкн дахь үлдэгдэл;
- Төсөвт байгууллага, төсөл, сангуудын арилжааны банкин дахь үлдэгдэл;
- Төрийн болон орон нутгийн өмчит ААН-үүдийн арилжааны банкин дахь үлдэгдэл;
- Банкны харилцахын гадаад валютаарх үлдэгдэл;
- Кассад байгаа бэлэн мөнгө;
- Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт.

Авлага

Авлага нь богино хугацаат дансны авлага, зээлийн авлага болон урьдчилгаанаас бүрдсэн байна.

Урт хугацаат зээлийн авлага

Зээлийн авлага нь Засгийн газрын байгууллагуудын бусдад зээлдүүлсэн мөнгөн хөрөнгийн жилийн эцэст төлөгдөөгүй байгаа үлдэгдэл дүнг илэрхийлнэ. Зээлийн авлагыг төлөгдөх дүнгээр нь хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Бараа материал

Бараа материалын өртгийг эхэлж авсанаа эхэлж зарлагадах аргаар тодорхойлжээ.

Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг өртгөөр нь болон Сангийн сайдын 2009 оны 135 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн дахин үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу төсөвт байгууллагын үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлсэн дүнгээр хүлээн зөвшөөрсөн. Төсөвт байгууллага нь 2014 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн үндсэн хөрөнгөд УСНББОУС-17 “Үндсэн хөрөнгө” стандартын дагуу элэгдэл байгуулсан байна.

Биет бус хөрөнгө

Биет бус хөрөнгө гэдэг нь биет шинж чанаргүй боловч ирээдүйд түүнээс өгөөж хүртэхийн тулд гаргасан зарлага юм.

Богино хугацаат өр төлбөр

Богино хугацаат өр төлбөр нь нэг жилийн дотор барагдуулах ёстой өр төлбөрийг илэрхийлнэ.

Урт хугацаат өр төлбөр

Урт хугацаат өр төлбөр гэдэг нь нэг жилээс дээш хугацаанд барагдуулах үүрэг хариуцлага юм.

Орлого хүлээн зөвшөөрөлт

Арилжааны бус орлого болох татвар, хураамж, торгууль, шимтгэлийг цуглуулсан үед нь, харин бараа, үйлчилгээг төлбөртэйгээр хүргэсэн үед арилжааны (хэрэгжсэн) орлогыг хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Зардал

Нягтлан бодох бүртгэлийн аккрузал зарчмын дагуу зардлыг гарсан үед нь хүлээн зөвшөөрсөн байна.

САНХҮҮГИЙН ДОТООД ХЯНАЛТ

Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 382 дугаар тогтоолоор Сангийн яамны Төсвийн хяналт, эрсдэлийн удирдлагын газар нь Дотоод аудит, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний болон Санхүүгийн хяналт шалгалтын хэлтэстэйгээр нийт 19 орон тоотойгоор зохион байгуулагдан үйл ажиллагаагаа явуулсан байна.

Тус газар 2014 онд дотоод аудитыг нийт 20 чиглэлээр хийж гүйцэтгэснээс санхүүгийн дотоод аудитыг тоймлон харуулбал:

- “Төрийн үйлчилгээ” ТӨҮГ-ын нийтлэг үйлчилгээний өртгийн үндэслэл, үйлчилгээний чанар болон Сангийн яамны газар, хэлтсүүдийн 2012, 2013 оны бичиг хэргийн зардлын байдалд;
- “Сангийн яамны ажилтанд орон сууц худалдан авах, орон сууцны нөхцөл сайжруулахад зориулан санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх журам”-ын хэрэгжилтийн байдалд;
- Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38.1.1, 38.1.2 болон НӨАТ-ын тухай хуулийн 13.1.4, 13.1.5 заалт, Гаалийн нутаг дэвсгэр дээрх 401, 402 дугаар горимын хэрэгжилт;

- Нийслэл, Сонгинохайрхан дүүргийн Татварын хэлтсийн 2013 он, 2014 оны үйл ажиллагаа болон татварын орлогын төлөвлөгөөний биелэлтэд эрсдэлд суурилсан дотоод аудит;
- Орон нутагт Засаг даргын нөөц сан, Орон нутгийн хөгжлийн сан, Худалдан авах ажиллагаа, Хөрөнгө оруулалт, Татварын орлого бүрдүүлэлт, Төсвийн хэмнэлтийн горимд шилжих тухай Засгийн газрын 2014 оны 147 дугаар тогтоолын хэрэгжилт зэрэг асуудлын хүрээнд Увс, Ховд, Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Булган, Дорнод зэрэг 6 аймгийн төрийн сангийн үйл ажиллагаанд;
- Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн үйл ажиллагаанд;
- Засгийн газрын нөөц сан болон Төсвийн Ерөнхийлөн захирагчдын төвлөрсөн арга хэмжээний 2013-2014 оны төсвөөс санхүүжсэн зарим төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт, үр дүнд;
- “МИАТ” ТӨХК-ийн үйл ажиллагаанд;
- Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйл ажиллагаанд;
- Сангийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж байгаа төслүүдийн 2013 оны үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ, дотоод аудитыг тус тус хийж гүйцэтгэсэн байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

НЭГ. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан дахь мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд дараах зүйлсийг бүртгэж тайлагнасан байна. Үүнд:

- Төрийн сангийн нэгдсэн дансны Монголбанкн дахь үлдэгдэл, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн төв, орон нутгийн Төрийн сангийн дансны үлдэгдэл, зарим төсвийн байгууллагын арилжааны банкуудад байршдаг жижиг мөнгөн сан, харилцах дансдын үлдэгдэл, ТӨҮГ-ууд, төсөл сангийн төгрөгийн болон гадаад валютаарх харилцах дансдын үлдэгдэл;
- Кассад байгаа бэлэн мөнгө;
- Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт.

1.1. Мөнгөн хөрөнгө

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 2014 оны эхэнд 3,297.7 тэрбум төгрөг байснаас 5.6 хувиар өсч 3,481.1 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан бөгөөд үүний 72.7 хувь буюу 2,532.3 тэрбум төгрөг арилжааны банкинд байршиж байна.

ЗГСНТ-ийн мөнгөн хөрөнгийн 2014 оны жилийн эцсийн үлдэгдлийг бүтэц, байгууллагын төрлөөр харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	Кассад байгаа бэлэн мөнгө	Банкинд байгаа бэлэн мөнгө		
				Монгол банк	Арилжааны банк	Төрийн сангийн нэгдсэн данс
Кассад байгаа бэлэн мөнгө	6,201.6	3,071.9	3,071.9	-	-	-
Төгрөг/ЖМС	1,428.0	1,366.2	1,366.2	-	-	-
Гадаад валют	4,770.4	1,595.4	1,595.4	-	-	-
Нэмэлт санхүүжилтийн касс	3.2	110.3	110.3	-	-	-
Банкинд байгаа бэлэн мөнгө	3,037,084.3	2,931,470.5	-	419,388.0	1,985,681.3	526,401.2

Төгрөг	3,004,618.5	2,753,662.3		282,617.9	1,944,643.2	526,401.2
Гадаад валют	32,465.8	177,808.3	-	136,770.1	41,038.1	-
Замд яваа мөнгөн хөрөнгө	4,776.1	10,756.0	-	-	10,756.0	-
Хадгаламж	249,625.8	535,845.8	-	-	535,845.8	-
Нийт мөнгөн хөрөнгийн дүн	3,297,687.8	3,481,144.2	3,071.9	419,388.0	2,532,283.1	526,401.2
Үүнээс байгууллагын төрлөөр харуулбал:						
Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын дүнгээр	672,988.7	589,440.5	2,464.8	312,387.9	225,606.5	48,981.3
Хүний хөгжлийн сан	512.6	33,575.5	-	-	33,575.5	-
Нийгмийн даатгалын сан	820,021.0	811,124.3	-	-	726,227.5	84,896.8
Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагч	437,306.4	429,736.8	607.1	-	42,432.5	386,697.2
Төв төрийн сан	512,701.0	117,968.0	-	105,089.4	12,878.6	-
Төрийн өмчит ААН	854,158.1	1,499,299.1	-	1,910.6	1,491,562.5	5,825.9

Нийт мөнгөн хөрөнгийн 84.2 хувийг банкин дахь харилцах дансдын үлдэгдэл, 15.4 хувийг банкин дахь хадгаламж, 0.4 хувийг бусад мөнгөн хөрөнгө эзэлж байна.

Өмнөх оны аудитаар Төрийн сангийн зөвшөөрөлгүйгээр арилжааны банкуудад байршиж байсан дансдыг хаах тухай Үндэсний аудитын газраас өгсөн албан шаардлагыг Сангийн яамны Төрийн сангийн газар бүрэн хэрэгжүүлжээ. Мөн Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд тусгагдсан төрийн сан болон банкинд байрших төв, орон нутгийн нийт 56 ТЕЗ-ийн 1,460.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл бүхий 11,432 дансыг тулган баталгаажуулж, 73.2 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй 458 данс /үүнээс 4 аймгийн 72.9 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй 376 данс/-ыг хаалгасан байна.

Банкин дахь хадгаламжийн үлдэгдэл өмнөх оноос 286.2 тэрбум төгрөг буюу 114.6 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Банкин дахь хадгаламжийн үлдэгдлийг ТЕЗ-даар харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/
Боловсрол, соёл шинжлэх ухааны сайд	3,665.8	3,310.8
Нийгмийн даатгалын сан	245,000.0	532,000.0
Төв төрийн сан	960.0	535.0
Банкин дахь хадгаламжийн нийт дүн	249,625.8	535,845.8

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын төсвийн багцад нэгтгэгдсэн нэр бүхий 5 их дээд сургуулийн оюутны сургалтын төлбөрийг арилжааны банкуудад байршуулсан хадгаламжийн үлдэгдэл 360.7 сая төгрөгөөр, гэрээний хугацаа дуусвар болсноор Төв төрийн сангийн хадгаламж 425.0 сая төгрөгөөр тус тус өмнөх оноос буурсан байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын зарим тогтоолууд Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалт, Сангийн сайд, Монголбанкны ерөнхийлөгчийн 2013 оны 24/24/A-9 дүгээр тушаалаар батлан мөрдөж байгаа “Засгийн газрын болон төсвийн байгууллагын дансыг Монголбанк, банкинд нээх, хаах журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.1 дүгээр заалтыг зөрчиж байна. Тухайлбал:

- Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 385 дугаар тогтоолоор АХБ-ны санхүүжилтээр туршилтын журмаар хэсэгчлэн хэрэгжүүлсэн сурах бичгийн түрээсийн орлогоос бүрдсэн хөрөнгийг банкинд байршуулж, ерөнхий боловсролын сургуулийн дунд, ахлах ангийн суралцагчдыг сурах бичгээр бүрэн хангах зориулалтаар,
- Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 27 дугаар тогтоолоор эрдэм шинжилгээний байгууллагуудын төсвийн бус орлогыг банкинд байршуулж, шинжлэх ухаан, технологийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх зориулалтаар тус тус захиран зарцуулах эрхийг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яаманд олгохыг Сангийн сайдад зөвшөөрчээ.

Сангийн яам Төсвийн тухай хууль, журмын холбогдох заалтыг баримтлан Засгийн газрын дээрх тогтоолуудын дагуу банкинд данс нээх зөвшөөрлийг одоогоор олгоогүй байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн мөнгөн хөрөнгө, хадгаламж

Нийгмийн даатгалын сангийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 2014 онд 811.1 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос 8.9 тэрбум төгрөгөөр буурсан байна.

(сая төгрөгөөр)

Мөнгөн хөрөнгө	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	Зөрүү		Эзлэх хувь	
			Дүн	Хувь	2013 он	2014 он
Касс	0.6	0.1	(0.5)	(93.6)	-	-
Замд яваа	-	24.4	24.4	100.00	-	-
Хадгаламж	245,000.0	532,000.0	287,000.0	117.1	29.9	65.6
Харилцах	575,020.4	279,099.8	(295,920.6)	(51.4)	70.12	34.4
Нийт дүн	820,020.9	811,124.3	(8,896.6)	(1.1)	100.0	100.0

Мөнгөн хөрөнгийн бүтцийг өмнөх онтой харьцуулахад харилцахын үлдэгдэл 295.9 тэрбум төгрөгөөр буурч, хадгаламж 287.0 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.

Арилжааны банкуудад нийт мөнгөн хөрөнгийн 65.6 хувь буюу **532.0 тэрбум** төгрөг хадгаламж хэлбэрээр, 23.9 хувь буюу 194.2 тэрбум төгрөг харилцах дансанд, Төрийн сангийн харилцах дансанд 10.5 хувь буюу 84.9 тэрбум төгрөг тус тус байршиж байна.

2013 онд мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 820.0 тэрбум төгрөгөөс 18 гэрээгээр 245.0 тэрбум төгрөгийн хадгаламж байршуулсан нь 29.8 хувийг эзэлж байсан бол тайлант онд нийт 811.1 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгөөс 35 гэрээгээр 532.0 тэрбум төгрөгийн хадгаламж байршуулсан нь өмнөх оноос 287.0 тэрбум төгрөгөөр буюу 2.1 дахин өсч, нийт мөнгөн хөрөнгийн 65.6 хувийг эзэлж байна.

2014 онд арилжааны банкуудад байршуулсан хадгаламжийн хэмжээг тухайн банкны нийт активын дүн болон тэтгэвэр олголтоор үйлчлүүлэгчийн тоотой харьцуулахад дараах байдалтай байна. Үүнд:

Банкны нэр	Үйлчлүүлэгчийн тоо	Хувийн жин	Хадгаламж (сая төгрөгөөр)	Хувийн жин	Банкны активт эзлэх хувь
ХААН банк	147,670	42.8	12,000.0	2.3	0.3
Төрийн банк	161,705	46.9	90,000.0	16.9	7.7
Капитал банк	32,786	9.5	190,000.0	35.7	24.8
УБ хотын банк	836	0.2	155,000.0	29.1	16.9
Хас банк	1,207	0.4	-	-	-

Капитрон банк	628	0.1	7,000.0	1.3	3.6
Голомт банк			20,000.0	3.8	0.6
Чингис хаан банк			43,000.0	8.1	20.4
ҮХО-ын банк			15,000.0	2.9	12.7
Нийт дүн	344,832	100.0	532,000.0	100.0	

2013 онд хадгаламжийн хүүгээс 25.4 тэрбум төгрөгийн орлого оруулж байсан бол 2014 онд 44.4 тэрбум төгрөгт хүрч 19.0 тэрбум төгрөгөөр буюу 74.8 хувиар, 2012 оноос 39.2 тэрбум төгрөгөөр буюу 8.4 дахин өссөн байна.

НДҮЗ-ийн 2013 оны 35 дугаар тогтоолоор баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдэл, хуримтлалын сангаас арилжааны банкинд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах журам”-д өөрчлөлт оруулах тухай НДҮЗ-ийн 2014 оны 29 дүгээр тогтоолоор хүүгийн хэмжээг Монголбанкны бодлогын хүүтэй уялдуулан тогтоохоор заасан байна. НДС-ийн хадгаламжийн хүүгийн түвшин 2014 онд 10.5-11.8 хувь байгаа нь ЗГҮЦ-ны хүүгийн жигнэсэн дундаж 13.4 хувьтай харьцуулахад доогуур байна.

Арилжааны банкинд байршуулсан хадгаламжийн дүн нэмэгдсэнээр түүнээс олох хүүгийн орлого өсч байгаа боловч тухайн арилжааны банкнаас ирүүлсэн хүсэлт, НДҮЗ-өөс гаргаж буй шийдвэрийн дагуу хадгаламжийг байршуулж байна.

Хүний хөгжил сангийн мөнгөн хөрөнгө

Тайлант жилд тус сангийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 33.1 тэрбум төгрөгөөр өсч, 33.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь 2014 оны сүүлчээр АМНАТ, Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-ийн ногдол ашгийн төлбөрийг төвлөрүүлсэнтэй холбоотой байна.

Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн мөнгөн хөрөнгө

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн тайланд нэгтгэгдсэн 81 ТӨААН-ийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл оны эхэнд 854.1 тэрбум төгрөг байснаас өмнөх оноос 73.2 хувиар буюу 625.1 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 1,479.2 тэрбум төгрөг болсон байна.

Орон нутгийн ТЕЗ-ийн мөнгөн хөрөнгө

Орон нутгийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 2013 оны эцэст 437.3 тэрбум төгрөг байснаас 1.7 хувиар буурч 429.7 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан бөгөөд үүний 9.9 хувь буюу 42.4 тэрбум төгрөг нь арилжааны банкинд байршиж байна.

Оны эхний үлдэгдэлтэй харьцуулбал, Төсөвт байгууллагуудын мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 59.7 тэрбум төгрөгөөр буурсан байхад төрийн сангуудын мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 34.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь тайлант онд орон нутгийн татварын орлого 19.4 тэрбум төгрөг, татварын бус орлого 15.4 тэрбум төгрөг, нийт 34.8 тэрбум төгрөгөөр давж биелсэнтэй холбоотой байна.

Төсвийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.3-д “Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрлөөр банкинд тусдаа данс нээснээс бусад тохиолдолд төсөвт хамаарах бүх гүйлгээг Төрийн сангийн нэгдсэн дансаар гүйцэтгэнэ” гэж заасныг зөрчиж, Сангийн яамны зөвшөөрөлгүйгээр Дорнод, Орхон, Өвөрхангай, Төв зэрэг аймгуудын ТЕЗ-ийн төсвийн багцын зарим байгууллагууд

арилжааны банкуудад харилцах данс нээж, гүйлгээ хийж байсан нь аудитын явцад хийсэн тулган баталгаажуулалтаар тогтоогдсон болно. Тухайлбал,

- Дорнод аймгийн ЗДТГ-ын 90-н жилийн ойн хандив, Орхон аймгийн “Эрдэнэт” сан Төрийн банкинд;
- Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын БЗД нарын алба Капитал банкинд;
- Төв аймгийн “Төв Эрдэнэсант” сан ХААН банкинд тус тус харилцах данстай байна.

Нийслэл, дүүргийн төсөвт болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар мөнгөн хөрөнгийн данстай холбоотой анхан шатны бүрдэл дутуу баримтаар гүйлгээ хийсэн, хог тээвэр, хандив, сургалт, байрны түрээсийн орлогыг харилцах дансанд төвлөрүүлээгүй зарцуулсан, бэлэн мөнгөөр үндсэн хөрөнгө бэлтгэсэн, зориулалт бусаар зарцуулсан, бэлэн мөнгөний тайлан гаргаагүй зэрэг нийт 1,410.3 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Тухайлбал:

- Налайх дүүргийн хөгжлийн сан, Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих төв, Сүхбаатар дэвшил ОНӨҮГ, Нийслэлийн авто замын газрууд хандив, сургалт, байрны түрээс, хураамжийн орлого зэрэг 101.8 сая төгрөгийн орлогыг харилцах дансанд тушаалгүй бэлэн зарцуулсан;
- Анхан шатны бүрдэл дутуу баримтаар гүйлгээ хийсэн, бэлэн мөнгөний тооцоо боддоггүй зэрэг нийт 602.2 сая төгрөгийн гүйлгээ хийж данс бүртгэлд тусгасан;
- Нийслэлийн авто замын газар он дамжин хийгдсэн хөрөнгө оруулалтын ажлаас гэрээний хугацаа хэтэрсэн зөрчилд 138.9 сая төгрөгийн алданги тооцсон боловч төсөвт төвлөрүүлээгүй.

1.2. Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаарх богино хугацаат хөрөнгө оруулалт өмнөх оноос 53.2 хувиар буюу 1,663.0 тэрбум төгрөгөөр буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнд:

(сая төгрөгөөр)		
Үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	3,136,684.0	1,472,955.1
Бусад эргэлтийн хөрөнгө	-	765.1
Дуусаагүй үйлдвэрлэл	-	51.8
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын дүн	3,136,684.0	1,473,772.0

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгдсэн 100 хувийн төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгж, байгууллагуудаас нэр бүхий 19 байгууллагын санхүүгийн тайлангийн “Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт” дансанд 1,473.7 тэрбум төгрөгийг бүртгэж тайлагнажээ.

“Төрийн өмчит хуулийн этгээд байгуулах тухай” Засгийн газрын 2006 оны 266 дугаар тогтоол, “Төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани байгуулах тухай” Төрийн өмчийн хорооны 2007 оны 52 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн “Эрдэнэс-МГЛ” ТӨХХК-ийн дүрмийн санд Хөрөнгө оруулалт хөгжлийн сангаас олгосон 100.0 сая төгрөгийг богино хугацаат хөрөнгө оруулалтаар бүртгэж тайлагнасан байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн богино хугацаат хөрөнгө оруулалт

2014 оны эцэст Сангийн яамтай байгуулсан 178 дугаар гэрээгээр 60.0 тэрбум, 192 дугаар гэрээгээр 30.0 тэрбум, нийт 90.0 тэрбум төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, 2 жилийн хугацаатай, жилийн 12.0 хувийн хүүтэй Засгийн газрын бондыг худалдан авч, богино хугацаат хөрөнгө оруулалтаар бүртгэжээ.

ХОЁР. АВЛАГА

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нийт авлагын эхний үлдэгдэл 4,121.8 тэрбум төгрөг байснаас тайлант онд 2,623.7 тэрбум төгрөгөөр өсч, оны эцэст 6,745.5 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан байна.

Нийт авлагын үлдэгдлийг бүтцээр нь харуулбал:

Авлагын төрлөөр	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	(сая төгрөгөөр)	
			Өсөлт/+ /, бууралт/-/	Дүнд эзлэх хувь
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	645.1	830.1	185.1	0.0
Төлбөртэй үйлчилгээний авлага	80,094.6	111,218.7	31,124.1	1.6
Татаас, санхүүжилтийн авлага	94,783.3	72,944.3	(21,839.0)	1.1
Зээлийн хүүгийн авлага	919.6	525.2	(394.3)	0.0
Бусад авлага	1,543,662.0	4,292,485.9	2,748,823.9	63.6
Зээлийн авлага	2,401,721.8	2,267,517.5	(134,204.3)	33.6
Нийт авлагын дүн	4,121,826.3	6,745,521.8	2,623,695.5	100.0
Үүнээс байгууллагын төрлөөр харуулбал:				
Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагч	1,018,181.7	1,101,206.6	83,024.9	16.3
Төв төрийн сан	1,942,489.6	2,080,289.4	137,799.8	30.8
Хүний хөгжил сан	929.2	5.1	(924.1)	0.0
Нийгмийн даатгалын сан	117,144.3	51,432.9	(65,711.4)	0.8
Орон нутгийн ТЕЗ	149,987.9	176,746.4	26,758.6	2.6
Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүд	893,093.7	3,335,841.4	2,442,747.7	49.5
Нийт авлагын дүн	4,121,826.3	6,745,521.8	2,623,695.5	100.0

Нийт авлагын үлдэгдэлд зээлийн авлага 33.6 хувь, бусад авлага 63.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

Тайлант онд бусад авлага өмнөх оноос 2,748.8 тэрбум төгрөгөөр буюу 2.8 дахин өссөн нь ТӨААН-үүдийн авлага 2,442.7 тэрбум төгрөгөөр буюу 3.7 дахин өссөнтэй холбоотой байна. Өмнөх онд ТӨААН-үүдийн нэгтгэл тайланд богино хугацаат хөрөнгө оруулалтаар тайлагнагдсан үлдэгдлүүдийг бусад авлагад шилжүүлэн бүртгэсэн нь авлагын өсөлтөд нөлөөлжээ. Тухайлбал:

- Хөгжлийн банкнаас дотоодын банкуудад байршуулсан 687.7 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хадгаламж, Засгийн газрын 260.5 тэрбум төгрөгийн үнэт цаас, ААНБ-д олгосон зээлийн 397.0 тэрбум төгрөгийн авлага;
- Төрийн банкны 1,058.2 тэрбум төгрөгийн зээлийн авлагыг тус тус бусад авлагаар тайлагнасан байна.

2.1. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын авлага

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын авлага өмнөх оноос 83.0 тэрбум төгрөгөөр өсч, оны эцэст 1,101.2 тэрбум төгрөг болсон байна.

ТЕЗ-дын авлагын өсөлт, бууралтыг харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	Өсөлт/+, бууралт -/	Дүнд эзлэх хувь
Аж үйлдвэрийн сайд		461,972.1	461,972.1	42.0
Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд	168,838.2	159,372.0	(9,466.1)	14.5
БСШУ-ны сайд	99,771.7	117,917.7	18,146.0	10.7
Сангийн сайд	124,193.6	109,729.5	(14,464.2)	10.0
Хөдөлмөрийн сайд	425,051.2	94,107.0	(330,944.2)	8.5
Зам тээврийн сайд	44,850.3	58,217.0	13,366.7	5.3
Хууль зүйн сайд	47,408.1	49,598.2	2,190.1	4.5
Бусад ТЕЗ-д	108,068.6	50,293.1	(57,775.5)	4.6
Дүн	1,018,181.7	1,101,206.6	83,024.9	100.0

Сангийн сайдын 2015 оны 19, 55, 92 дугаар тушаалуудаар Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалтыг үндэслэн 2014 оны жилийн эцэст төсөвт байгууллагуудаас татан төвлөрүүлсэн төрийн сангийн харилцах дансдын үлдэгдлээс 2015 онд дамжин хэрэгжих нэмэлт төсвийн данс, хөрөнгө оруулалтын төсвийн данс, барьцаа хөрөнгийн нийт 309 дансны 98.0 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг төсвийн 24 ерөнхийлөн захирагчид болон орон нутгийн төсөвт байгууллагад буцаан олгохоор шийдвэрлэжээ.

2.2. Төв төрийн сангийн авлага

Нийт авлагад Төв төрийн сангийн авлагын үлдэгдэл 30.8 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд 2014 оны жилийн эцэст өмнөх оноос 424.7 тэрбум төгрөг буюу 21.8 хувиар нэмэгдэж 2,367.2 тэрбум төгрөг болжээ.

ЗГСНТ-д Төв төрийн сан, Хүний хөгжил сан хоорондын 286.9 тэрбум төгрөгийн авлагыг цэвэрлэж 2,080.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлээр тайлагнасан байна.

Төрийн сангийн нийт авлагын үлдэгдлийг бүтцээр нь харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Нэмэгдсэн	Хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	Өсөлт/+, бууралт/-
АВЛАГА	1,942,489.6	984,740.8	559,996.9	2,367,233.5	424,743.9
Бусад авлага	135,660.2	803,797.2	425,339.8	514,117.6	378,457.4
Байгууллагаас авах авлага	135,649.1	803,797.2	425,339.8	514,106.5	378,457.4
Хувь хүмүүсээс авах авлага	11.1	-	-	11.1	-
Зээлийн авлага	1,806,829.4	180,943.6	134,657.1	1,853,115.9	46,286.5
Дотоод эх үүсвэрээс олгосон зээлийн авлага	29,962.5	530.5	1,709.0	28,784.0	-1,178.5
Гадаад зээлээс дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн авлага	1,334,716.2	180,413.1	76,928.1	1,438,201.2	103,485.0
Бондын эх үүсвэрээс олгосон зээл	442,150.7	-	56,020.0	386,130.7	-56,020.0

Тайлант онд Төрийн сангийн авлага доорх шалтгаануудаас хамаарч 984.7 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, 560.0 тэрбум төгрөгөөр буурсан байна.

Д а р а а х гүйлгээгээр нэм эгдсэн б а й н а . Ү үнд:

- МУХС-ийн авлагын 30.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг СЯ-наас шилжүүлэн бүртгэсэн;
- Сургалтын төрийн санд 18.6 тэрбум төгрөг, Хүний хөгжил санд 374.1 тэрбум төгрөг, Сэлэнгэ аймагт 0.5 тэрбум төгрөг, Гадаад хэргийн яаманд 0.4 тэрбум төгрөг, нийт 393.6 тэрбум төгрөгийн Засгийн газрын түвшний зээлийг гаргаж эргэн төлүүлсэн;
- Хүний хөгжил сангийн улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогын тооцоогоор 300.5 тэрбум төгрөгөөр авлага нэмэгдсэн;
- Хөгжлийн банкнаас 2012 онд Төрийн банкинд олгосон 80.0 тэрбум төгрөгийн орон сууцны зээлийг төрийн санд шилжүүлэн бүртгэсэн;
- Шүүхийн шийдвэрээр барагдуулсан авлагын зөрүү 0.2 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлж бүртгэсэн;
- Зээлийн ашиглалтаар 78.0 тэрбум төгрөгийн авлага шинээр үүссэн;
- Ханшийн зөрүүгийн өөрчлөлтөөр 66.2 тэрбум төгрөг нэмэгдсэн;
- Данс хооронд 13.0 тэрбум төгрөгийн авлагыг шилжүүлэн бүртгэсэн;
- Дотоод гүйлгээгээр 23.1 тэрбум төгрөг нэмэгдсэн зэрэг болно.

Х а с а г д с а н г ү й л г э э:

- Харилцах дансаар улсын төсвөөс шинээр олгосон зээлийн эргэн төлөлт 393.6 тэрбум төгрөг, “40000 орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээлийн эргэн төлөлт 7.3 тэрбум төгрөг, Зоос банкны эрх хүлээн авагчаас 4.0 тэрбум төгрөг, ЗГ-аас хэрэгжүүлж буй 6 хувийн хүүтэй орон сууцны зээлийн эргэн төлөлт Төрийн банкнаас 2.1 тэрбум төгрөг, Банкны өр барагдуулах байгууллагаас 0.2 тэрбум төгрөг, улсын төсвөөс олгосон зээлийн эргэн төлөлт 0.6 тэрбум төгрөг, гадаад зээлийн эх үүсвэрээс ДЗЗ-ийн эргэн төлөлт 23.8 тэрбум төгрөг, ЖДҮДС-гаас 50.0 тэрбум төгрөг, ОССК-иас 6.0 тэрбум төгрөг, нийт 487.6 тэрбум төгрөгийн авлага барагдсан;
- Данс хооронд 13.0 тэрбум төгрөгийн авлагыг шилжүүлэн бүртгэсэн;
- Улсын төсвөөс олгосон зээлээс шүүхийн шийдвэрээр 0.6 тэрбум төгрөгийг өмнөх оны үр дүнд бичиж авлагыг хаасан;
- Хүний хөгжил сангийн тооцоогоор 18.6 тэрбум төгрөгийн авлага бууруулан тооцсон;
- Дотоод гүйлгээгээр 40.1 тэрбум төгрөгийг бууруулсан байна.

Зээлийн авлага: Төв төрийн сангийн 2014 оны жилийн эцсийн санхүүгийн байдлын тайлангаар дамжуулан зээлийн авлага оны эхэнд 1,806.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас оны эцэст 1,853.1 тэрбум төгрөг болж 46.3 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Нийт зээлийн авлагын дүнд Улсын төсвөөс олгосон зээлийн авлага 21.0 хувь, гадаад зээлээс дамжуулан зээлдүүлсэн авлага 78.0 хувь, бондын эх үүсвэрээс олгосон зээл 1.0 хувийг тус тус эзэлж байна. Үүнд:

✓ *Улсын төсвөөс олгосон зээлийн авлага*

Тайлант онд дотоод эх үүсвэрээс Сэлэнгэ аймагт олгосон 0.5 тэрбум төгрөгийн зээл, Нийтийн тээврийн зохицуулах газраас 0.02 тэрбум төгрөгийг илүү барагдсаныг авлага үүсгэн бүртгэсэн зэргээр нэмэгдэж, Төсвийн харилцах дансаар 1.2 тэрбум төгрөгийн авлага барагдаж, 0.5 тэрбум төгрөгийг өмнөх оны үр дүнд хааснаас нийт 1.7 тэрбум төгрөгөөр хасагдсан гэж тайлагнасан байна.

Улсын төсвөөс 1993-2002 онуудад олгосон 23 ААНБ-ын 28.8 тэрбум төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн зээлийн авлагуудыг барагдуулах талаар Шинэ эрин ТББ-тай гэрээ хийж нэхэмжлүүлсэн боловч тодорхой үр дүнд хүрээгүй, зээлийг бөөн дүнгээр данс бүртгэлд тусгасан, томоохон ААНБ-ууд зээлээ төлдөггүй зэргээс хөөн хэлэлцэх хугацаа нь хэтэрсэн, найдваргүй болох эрсдэл үүссэн байна.

Хадгаламж, зээлийн хоршооны хохирогчдод 2007 онд олгосон зээлийн эргэн төлөгдөөгүй 20.6 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл барагдаагүй нь хуульд эхний ээлжинд хохирогчдын төлбөрийг барагдуулах өөрчлөлт орсонтой холбоотой байна.

Засгийн газрын 2014 оны 155 дугаар тогтоолоор Засгийн газрын нөөц сангаас МИАТ ТӨХК-д тайлант онд багтаан эргэн төлүүлэх нөхцөлтэйгээр 7.6 тэрбум төгрөг олгож, тус компанийн төлөх НӨАТ-ын 1.0 тэрбум төгрөгийг суутган тооцоноор оны эцэст 6.6 тэрбум төгрөг /*үүнээс алданги 145.1 сая төгрөг*/-ийн авлагыг барагдуулаагүй байна.

✓ *Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн авлага*

Тайлант онд гадаад зээлийн эх үүсвэрээс ДЗЗ-ийн ашиглалтаар 78.1 тэрбум төгрөг, ханшийн зөрүүгийн өөрчлөлтөөр 66.2 тэрбум төгрөг, залруулах бичилтээр 36.2 тэрбум төгрөг, нийт 180.4 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, Улсын төсвийн харилцахаар 23.8 тэрбум төгрөгийн авлага барагдаж, залруулах бичилтээр 53.1 тэрбум төгрөг, нийт 76.9 тэрбум төгрөгийн авлага буурч 1,438.2 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан байна.

Нийт гадаад зээлээс ДЗЗ-ийн авлагад Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдэд олгосон зээлийн үлдэгдэл дийлэнх буюу 57.2 хувийг, ЗГ-ын байгууллага, бусад шатны төсөвт олгосон зээлийн үлдэгдэл 16.6 хувийг, хувийн хэвшлийн ААН-д олгосон зээлийн үлдэгдэл 26.2 хувийг тус тус эзэлж байна. Үүнд:

- Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс аймаг, нийслэлд дамжуулан зээлдүүлсэн нийт 138.3 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлээс 14 аймгийн 17.2 тэрбум төгрөгийн зээлийн хугацаа хэтэрсэн, 7.5 тэрбум төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн хүүгийн авлагыг данс бүртгэлд тусгаагүй, НЗДТГ, 2 аймгийн нийт 75.8 тэрбум төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй байна.
- Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс ТЕЗ-дад дамжуулан зээлдүүлсэн нийт 100.8 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлээс 12 ТЕЗ-ийн 0.3 тэрбум төгрөгийн зээл хугацаа хэтэрсэн, 48.1 тэрбум төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, зарим авлагыг тухайн ТЕЗ-д тайландаа тусгаагүй байна.

ТЕЗ-дын зээлийн авлагад дийлэнх хувийг эзэлж буй Зам тээврийн яаманд Хятадын Засгийн газрын 47.9 тэрбум төгрөгийн 2 төсөл хэрэгжиж байгаа бөгөөд төсөл бүрэн хэрэгжиж дуусаагүй, зээлийн ашиглалт үргэлжилж, эргэн төлөгдөх хуваарийг эцэслээгүй байгаагаас шалтгаалан тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй байна.

- Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдэд дамжуулан зээлдүүлсэн нийт 822.1 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлээс 327.0 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, 143.1 тэрбум төгрөгийн зээл хугацаа хэтэрсэн, 63.6 тэрбум төгрөгийн зээлийн хүүгийн авлагыг данс бүртгэлд тусгаагүй байна. Мөн Монголбанкинд олгосон 14.4 тэрбум төгрөгийн зээлийн авлагыг ТӨААН-үүдийн авлагаар тусгаж тайлагнасан ба тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй байна.

Орон сууцны компаниудад олгосон дамжуулан зээлийн 28.7 тэрбум төгрөг, “Мэдээлэл холбооны сүлжээ” ХХК-ийн 31.0 тэрбум төгрөг, Төрийн холбооны газрын 12.0 тэрбум төгрөг нийт 71.7 тэрбум төгрөгийн дамжуулан зээлд гэрээ байгуулаагүй байна.

Орон сууцны компаниудад олгосон дамжуулан зээлийн 28.7 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэлд гэрээ байгуулах, тооцоо нийлэх талаар Сангийн сайдаас 2012 онд НЗД-д

албан бичиг явуулахад “гэрээ хийх хууль эрх зүйн үндэслэлгүй, төлбөрийг барагдуулах боломжгүй, тухайн төслийн зээлээс авсан хөрөнгийг үнэ төлбөргүйгээр олгосон тул улсын төсвөөс жил бүр Нийслэлийн төсөвт тусгах эсвэл ЗГ-аас АХБ-нд шууд төлүүлэх саналтай байна” гэсэн хариу ирүүлжээ.

Засгийн газрын 2012 оны 159 дүгээр тогтоолоор “Мэдээлэл холбооны сүлжээ” ХХК-ийн Засгийн газрын шугамаар авсан гадаадын урт хугацаат зээлийн үлдэгдлээс улсын төсөвт төвлөрүүлсэн 19.8 тэрбум төгрөгийг хасч, үлдэгдлийг 2012 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн Монголбанкны албан ханшаар тооцон төгрөгт шилжүүлжсэнээр 48.9 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй тайлагнаж, эргэн төлөлтийн хугацааг 2017-2040 он хүртэл сунгаж өөрчилсөн байна.

- Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжид дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн 377.1 тэрбум төгрөгийн авлагаас 375.4 тэрбум төгрөг буюу 99.5 хувийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, хугацаа хэтэрсэн 7.9 сая төгрөгийн хүүгийн авлагыг данс бүртгэлд тусгаж, үлдэгдлээр тайлагнаагүй ба үүнээс 222.3 тэрбум төгрөг нь 1993-2004 онуудад 93 хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжид олгосон, 145.2 тэрбум төгрөгийн авлага 9 банкттай холбоотой, 0.9 тэрбум төгрөгийн авлага 5 ББСБ-тай холбоотой, 8.7 тэрбум төгрөгийн авлага 3 ААНБ-тай холбоотой байна.

Дамжуулан зээлийн хөрөнгөөр сан бүрдүүлж, улмаар бичил бизнес эрхлэгчдэд зээл олгох үйл ажиллагааг өмнөх онуудад Бичил санхүүгийн хөгжлийн сангаас арилжааны банк, ББСБ-уудаар дамжуулан хэрэгжүүлсэн боловч үлдэгдлийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, Анод банкны 4.1 тэрбум төгрөгийн авлага найдваргүй болох эрсдэл үүссэн, мөн Үндэсний аудитын газраас өгсөн зөвлөмжийг биелүүлэхдээ тодорхой шийдвэргүйгээр 17.0 тэрбум төгрөгийн авлагыг бууруулж тайлагнажээ.

✓ *Бондын эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн авлага*

Оны эхэнд бондын эх үүсвэрээс олгосон зээлийн авлага 442.2 тэрбум төгрөг байснаас тайлант онд Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сангаас 50.0 тэрбум төгрөг, ОССК-иас 6.0 тэрбум төгрөгийн эргэн төлөлтүүд хийгдэж, оны эцэст 386.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй болсон байна.

2.3. Хүний хөгжил сангийн авлага

Хүний хөгжил сангийн авлага оны эхэнд 0.9 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас оны эцэст 108.6 тэрбум төгрөгт хүрч 107.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн бөгөөд Төв төрийн сан хоорондын тооцоогоор 108.5 тэрбум төгрөгийг цэвэрлэн тайлагнажээ.

2.4. Нийгмийн даатгалын сангийн авлага

Нийгмийн даатгалын сангийн авлага оны эхэнд 117.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас тайлант оны эцэст 163.2 тэрбум төгрөг болж 46.1 тэрбум төгрөгөөр өссөн бөгөөд нэгтгэсэн тайланд хоорондын тооцооны 111.8 тэрбум төгрөгийг тохируулан 51.4 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлээр тайлагнасан байна.

Авлагын өсөлтөд улсын төсвөөс авах Төр хариуцах иргэдийн тэтгэврийн татаас санхүүжилтийн авлага 29.1 тэрбум, шимтгэлийн авлага 17.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлох нөлөө үзүүлжээ.

НДШ-ийн авлагыг насжилтаар авч үзвэл, 2014 онд үүссэн 24.8 тэрбум, 2013 онд үүссэн 8.9 тэрбум, 2012 он болон түүнээс өмнө үүссэн 8.0 тэрбум төгрөгийн авлага байгаа бөгөөд 1996-1999 онд дампуурсан арилжааны 6 банкттай холбоотой 5.4 тэрбум

төгрөгийн авлага бүртгэлтэй байгаа нь тус сангийн авлагыг барагдуулах талаар авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний үр дүн хангалтгүй байгаатай холбоотой байна.

2.5. Орон нутгийн ТЕЗ-дын авлага

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын авлага оны эхэнд 150.0 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд тайлант оны эцэст 176.7 тэрбум төгрөг болж 26.7 тэрбум төгрөг буюу 17.8 хувиар өссөн байна. Авлагын өсөлтөд байгууллагаас авах авлага өмнөх оноос 30.7 хувь буюу 17.3 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь нөлөөлжээ. Тухайлбал, Өмнөговь аймаг 10.3 тэрбум төгрөг, Сүхбаатар аймаг 1.2 тэрбум, Сэлэнгэ аймаг 0.5 тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

2.6. Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн авлага

Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн авлага оны эхэнд 893.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд тайлант оны эцэст 3,335.8 тэрбум төгрөг болж 2,442.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн тайлан дахь авлагын дансанд хийсэн аудитаар нийт 1,891.0 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илэрлээ. Үүнд:

- Нийт авлагаас 882.8 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлийг харилцагчтай тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, тооцоо нийлсэн авлагын үлдэгдэл 0.6 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй, 595.4 тэрбум төгрөгийн авлагын эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн, хугацаа хэтэрсэн 79.0 тэрбум төгрөгийн хүүгийн авлагыг данс бүртгэлд тусгаж тайлагнаагүй, шийдвэргүйгээр 17.5 тэрбум төгрөгийн авлагыг бууруулж тайлагнасан, дамжуулан зээлдүүлсэн 71.7 тэрбум төгрөгийн зээлийн гэрээ байгуулаагүй,
- Өмнөх оны аудитаар “40000 орон сууц” хөтөлбөр хэрэгжиж дууссантай холбогдуулан гэрээнд өөрчлөлт оруулж, зээлд гараагүй үлдэгдлийг улсын төсөвт төвлөрүүлэх талаар өгсөн албан шаардлагаас 3.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлд өөрчлөлт ороогүй,
- ЖДҮХС-д олгосон зээлийн үлдэгдэл 240.2 тэрбум төгрөгийг санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд цэвэр дүнгээр тайлагнаагүй байна.

ГУРАВ. БАРАА МАТЕРИАЛ

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нийт бараа материалын эхний үлдэгдэл 1,372.0 тэрбум төгрөг байснаас тайлант онд 127.6 тэрбум төгрөгөөр өсч, оны эцэст 1,499.6 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан байна. Нийт бараа материалын үлдэгдлийн 42.7 хувийг улсын ТЕЗ-д, 9.3 хувийг орон нутгийн ТЕЗ-д, 0.1 хувийг Нийгмийн даатгалын сан, 47.9 хувийг ТӨҮГ-ууд эзэлж байна.

Бараа материалын үлдэгдлийг ангилал, байгууллагын төрлөөр харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

АНГИЛАЛ	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	Зөрүү	Дүнд эзлэх хувь
БАРАА МАТЕРИАЛ	1,275,217.6	1,402,787.9	127,570.3	93.5
Түүхий эд материал	543,424.3	467,983.4	(75,440.86)	31.2
Хангамжийн материал	731,793.3	934,804.5	203,011.1	62.3
НӨӨЦИЙН БАРАА	96,746.7	96,848.2	101.6	6.5
НИЙТ БАРАА МАТЕРИАЛЫН ДҮН	1,371,964.3	1,499,636.1	127,671.8	100.0

Үүнээс байгууллагын төрлөөр харуулбал:

Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагч	604,993.3	640,747.5	35,754.1	42.7
Орон нутгийн ТЕЗ	108,278.8	139,272.0	30,993.2	9.3
НДСан	1,847.7	1,682.3	(165.3)	0.1
Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд	656,844.5	717,934.4	61,089.9	47.9

Бараа материалын өсөлтийг нэр төрлөөр нь авч үзвэл, аж ахуйн материал 185.5 тэрбум, мал амьтад 5.1 тэрбум, бусад хангамжийн материал 7.6 тэрбум, сэлбэг хэрэгсэл 5.1 тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

Улсын ТЕЗ-ийн бараа материалын үлдэгдлийн өсөлт, бууралтад дараах хүчин зүйлүүд нөлөөлсөн байна.

- Засгийн газрын 2014 оны 159 дүгээр тогтоолын дагуу МУХС-ийн санхүүгийн тайланд “нөөцөд байгаа бензин” гэсэн ангиллаар бүртгэгдсэн 5.7 тэрбум төгрөгийн бараа материалын үлдэгдлийн тооцоог Сангийн яам, Уул уурхайн яам, Газрын тосны газар хооронд тооцоо нийлж актаар баталгаажуулан, үүнээс нөөцөлсөн газрын тосны бүтээгдэхүүний худалдан борлуулах үеийн үнийн зөрүүгийн алдагдлаар 0.8 тэрбум төгрөг, газрын тосны хадгалалтын зардалд 4.9 тэрбум төгрөгийг тус тус тооцон хаалтын балансаар хасалт хийсэн;
- Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн сайд /хуучин нэрээр/-ын 2014 оны А/101 дүгээр тушаалаар улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар худалдан авсан нийт 1.1 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг Мал хамгаалах сангийн өмчид бүртгэж, “Зөгийн аж ахуйд дэмжлэг үзүүлэх” төслийн сонгон шалгаруулалтаар шалгарсан 72 иргэн, аж ахуйн нэгжид 3 жилийн дараа эргэн төлөх нөхцөлтэй зээлийн гэрээ байгуулан олгосон;
- Засгийн газрын 2013 оны 253 дугаар тогтоолоор ТОСК-ыг 100 хувийн ТӨҮГ-аар үүсгэн байгуулсантай холбогдуулан 134.6 тэрбум төгрөгийн бараа материалын худалдан авалт хийсэн;
- Соёл, спорт, аялал жуулчлалын яам татан буугдсантай холбогдуулан БСШУЯ-д урлагийн байгууллагуудын 1.9 тэрбум, ЭМСЯ-д спортын байгууллагуудын 0.4 тэрбум, БОНХАЖЯ-д АЖС-ийн 0.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл бараа материалыг шилжүүлсэн байна.

Орон нутгийн ТЕЗ-ийн бараа материал

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нийт бараа материалын эхний үлдэгдэл 111.0 тэрбум төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 142.5 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдаж, тайлант онд 31.5 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Бараа материалын өсөлтийг нэр төрлөөр нь авч үзвэл, аж ахуйн материал 22.1 тэрбум төгрөгөөр, хангамжийн материал 3.5 тэрбум төгрөгөөр, тусгай зориулалтын материал 2.5 тэрбум төгрөгөөр өссөн бол шатах тослох материал 0.7 тэрбум төгрөгөөр, дуусаагүй үйлдвэрлэл 0.3 тэрбум төгрөгөөр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

- Төв аймгийн Мал хамгаалах сан 45.5 сая төгрөгийн, Сүхбаатар аймгийн соёл, спорт, аялал жуулчлалын газар 10.9 сая, Эрүүл мэндийн байгууллага 141.1 сая, Говь-Алтай аймаг 34.2 сая төгрөгийн бараа материалыг санхүүгийн тайланд тусгаагүй буюу дутуу бүртгэсэн;
- Сүхбаатар аймаг 107.9 сая, Говь-Алтай аймаг 110.3 сая, Сэлэнгэ, Дархан-Уул, Хөвсгөл аймгийн ОНӨҮГ-ууд 85.5 сая, Говь-Алтай аймгийн сум хөгжүүлэх сан 72.7 сая төгрөгийн бараа материалыг анхан шатны баримтгүй зарцуулсан;
- Говь-Алтай аймгийн бараа материалын тооллогын бүртгэлийн дүн, санхүүгийн тайлангийн үлдэгдэлээс 263.4 сая төгрөгөөр зөрүүтэй;
- Нийслэлийн ОНӨҮГ-ууд 307.7 сая төгрөгийн бараа материалыг санхүүгийн тайланд илүү тусгасан, Дорнод аймаг 65.2 сая, Өмнөговь аймгийн ОНХС 5,386.28, Говь-Алтай аймгийн СХС 119.2 сая, Байгаль хамгаалах сан 84.3 сая төгрөгийн, Хот цэцэрлэгжилт 508.9 сая, Увс аймаг 671.0 сая төгрөгийн бараа материалыг санхүүгийн тайланд тусгаагүй байна.

ДӨРӨВ. УРТ ХУГАЦААТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэр бүхий 18 ТӨХК, ТӨҮГ, ТӨААН байгууллагын урт хугацаат хөрөнгө оруулалт бүртгэгдсэн байна.

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын үлдэгдэл 2014 оны эхэнд 4,587.2 тэрбум төгрөг байснаас 46.8 хувиар буурч 2,441.0 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагджээ.

Нийт хөрөнгийн дүнгийн 79.6 хувийг урт хугацаат хөрөнгө оруулалт, 20.4 хувийг бусад хөрөнгүүд эзэлж байна.

ТАВ. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үндсэн хөрөнгийн оны эхний үлдэгдэл хуримтлагдсан элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээр 9,018.7 тэрбум төгрөг байснаас 17.6 хувиар өсч, 2014 оны эцэст 10,602.2 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагджээ.

Үндсэн хөрөнгийн бүтцийг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Ангилал	Эхний үлдэгдэл /2013.12.31/	Эцсийн үлдэгдэл /2014.12.31/	(сая төгрөгөөр)	
			Зөрүү	Хувь
Газар	560.6	579.2	18.6	0.0
Барилга байгууламж	4,553,606.2	3,655,542.2	(898,064.0)	34.5
Тээврийн хэрэгсэл	241,808.3	343,456.8	101,648.5	3.2
Машин тоног төхөөрөмж	478,422.6	604,870.0	126,447.4	5.7
Зам гүүрийн барилга байгууламж	529,461.6	1,263,518.8	734,057.2	11.9
Бусад үндсэн хөрөнгө	3,158,224.1	4,515,710.2	1,357,486.1	42.6
Биет бус хөрөнгө	56,671.5	218,536.0	161,864.5	2.1
Дүн	9,018,754.9	10,602,213.2	1,583,458.3	100.0
Үүнээс байгууллагын төрлөөр харуулбал:				
Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагч	4,627,401.4	5,501,347.4	873,946.0	51.9
Орон нутгийн ТЕЗ	2,341,273.6	2,834,620.7	493,347.1	26.8
Нийгмийн даатгалын сан	17,273.2	24,520.6	7,247.4	0.2
Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	2,032,806.7	2,241,724.5	208,917.8	21.1
Дүн	9,018,754.9	10,602,213.2	1,583,458.3	100.0

Нийт үндсэн хөрөнгийн 97.9 хувийг биет хөрөнгө, 2.1 хувийг биет бус хөрөнгө эзэлж байна.

Аудитаар Төрийн өмчийн хорооноос 2015 оны 3/1565 тоот албан бичгээр ирсэн төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2014 оны эцсийн санхүүгийн тайлан, үндсэн хөрөнгийн хөдөлгөөн, өөрчлөлтийг ЗГСНТ-д тусгасан үндсэн хөрөнгийн мэдээлэлтэй тулган баталгаажуулахад нийт 0.1 тэрбум төгрөгийн зөрүүтэй байна. Үүнд:

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	ТӨХ-д бүртгэлтэй дүн	ЗГСНТ-д бүртгэсэн дүн	Зөрүү
Шадар сайд	120,291.3	120,292.1	(0.8)
Хууль зүйн сайд	311,046.9	311,047.8	(0.9)
Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайд	38,189.7	34,965.7	3,224.0
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд	320,887.8	317,576.7	(3,311.1)
Дүн	790,415.7	783,882.3	(88.8)

Тухайлбал,

- Төсвийн тухай хуулийн 58 дугаар зүйлийн 58.1.14, 58.2.13 заалт, Засгийн газрын 2013 оны 146 дугаар тогтоолын дагуу БОНХЯ /хуучин нэрээр/-наас орон нутаг дахь Байгаль орчны газруудад 3.2 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг шилжүүлсэн бөгөөд Төрийн өмчийн хороо хөрөнгө шилжүүлэх тухай холбогдох шийдвэр гаргаагүйгээс дээрх хөрөнгийг БОНХЯ-д бүртгэснээр зөрүү үүссэн байна. ТӨХ-ноос 2014 оны 1А/3282 дугаар албан бичгээр Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргад Төсвийн тухай хуулийн 58 дугаар зүйл, Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 34.2, 35.1.1 заалтуудыг үндэслэн “хөрөнгө шилжүүлэх тухай” санал хүргүүлсэн боловч шийдвэрлэгдээгүй байна.

Тайлант онд Соёл, спорт, аялал жуучлалын яам /хуучин нэрээр/ татан буугдсантай холбогдуулан ЭМСЯ-д 30.7 тэрбум, БСШУЯ-д 28.8 тэрбум, ТӨХ-ны 2015 оны 149 дүгээр тогтоолоор 0.7 тэрбум төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг зарим байгууллагад олгосон байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2014 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар үндсэн хөрөнгийн бүртгэл, тайлагналтай холбоотой дараах зөрчил илэрсэн байна. Тухайлбал, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл урсгал төсвийн зардлаас барилга байгууламжид 0.8 тэрбум, машин тоног төхөөрөмжид 1.3 тэрбум, дуусаагүй барилгад 1.3 тэрбум, нийт 3.4 тэрбум төгрөг зарцуулж хөрөнгө бэлтгэжээ.

Орон нутгийн ТЕЗ-ийн үндсэн хөрөнгө

ОНТЕЗ-ийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үндсэн хөрөнгө цэвэр дүнгээр оны эхэнд 2,341.3 тэрбум төгрөг байснаас тайлант онд 21.1 хувь буюу 493.3 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, оны эцэст 2,834.6 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан байна.

Нийт үндсэн хөрөнгийн 62.7 хувийг барилга байгууламж, 6.9 хувийг тавилга, эд хогшил, 5.4 хувийг машин тоног төхөөрөмж, 7.8 хувийг дуусаагүй барилга, 5.6 хувийг зам гүүрийн барилга байгууламж, 2.9 хувийг тээврийн хэрэгсэл, 8.7 хувийг биет бус болон бусад үндсэн хөрөнгө тус тус эзэлж байна.

ОНТЕЗ-дын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой 41.9 тэрбум, хөрөнгө оруулалттай холбоотой 5.4 тэрбум, нийт 47.3 тэрбум төгрөгийн зөрчил илэрсэн байна.

Дээрх зөрчлүүдийг аймгуудаар харуулбал:

- Дорноговь 4.6 тэрбум, Сэлэнгэ 3.3 тэрбум, Өвөрхангай 10.9 тэрбум, Өмнөговь 7.4 тэрбум, Дорнод аймаг 3.6 тэрбум төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг санхүүгийн тайланд зөрүүтэй буюу тусгаагүй;
- Төсвийн урсгал зардлаас Архангай 159.5 сая, Хэнтий аймаг 34.8 сая төгрөгөөр автомашин, тоног төхөөрөмж худалдан авсан;
- Архангай аймаг 1.2 тэрбум, Төв аймаг 1.5 тэрбум, Нийслэлийн зарим байгууллагууд 6.5 тэрбум төгрөгийн эд хөрөнгөд тооллого хийгээгүй байна.

Нийгмийн даатгалын үндсэн хөрөнгө, дуусаагүй барилга

Нийгмийн даатгалын байгууллага 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 24.5 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл өртөг бүхий үндсэн хөрөнгөтэй байгаагаас барилга байгууламж 54.6, дуусаагүй барилга 31.1, бусад хөрөнгө 14.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нийт 7.6 тэрбум төгрөгийн “Дуусаагүй барилга” бүртгэгдсэн нь дараах байдалтай байна.

(сая төгрөгөөр)	
Дуусаагүй барилгын нэр	Дүн
Баянзүрх НДХ-1	631.9
Баянзүрх НДХ-2	517.4
Налайх НДХ	517.4
ННДГ	1,950.0
НДЕГ	3,309.8
Говьсүмбэр НДХ	683.4
Ховд НДХ	4.5
Өмнөговь НДХ	15.0
Дүн	7,629.4

Баянзүрх дүүргийн 5 дугаар хорооны нутаг дэвсгэрт 2009-2013 онд барьсан НДХ-ийн конторын барилгыг техникийн нөхцөл аваагүйн улмаас улсын комисс хүлээж аваагүй, НДҮЗ-ийн 2015 оны 4 дүгээр тогтоолоор гүйцэтгэгч компанид борлуулж, санг хохиролгүй болгох шийдвэр гарчээ.

Дээрх барилгыг ашиглах боломжгүй болсноос 13 дугаар хорооны нутагт байрлах хуучин цэцэрлэгийн барилгыг буулгаж, 1.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий барилга шинээр барихаар 2014 оны төсөвт тусгаж, гүйцэтгэгчид 0.5 тэрбум төгрөгийн урьдчилгаа олгосон байна.

ЗУРГАА. ӨР ТӨЛБӨР

Нийт өр төлбөр оны эхэнд 17,683.3 тэрбум төгрөг байснаас тайлангийн хугацаанд 212.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 1.2 хувиар өсч 17,895.7 тэрбум төгрөгөөр тайлагнагдсан байна.

Өр төлбөрийн задаргааг харуулбал:

(сая төгрөгөөр)				
ҮЗҮҮЛЭЛТ	Эхний үлдэгдэл (2013.12.31)	Эцсийн үлдэгдэл (2014.12.31)	Өссөн /+ /, буурсан /- /	Дүн эзлэх хувь
БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	6,389,774.8	7,749,408.6	1,359,633.9	43.3
Үнэт цаас (Бонд)	2,345,797.1	2,586,423.4	240,626.2	14.5
Зээлийн өглөг	2,017,979.9	745,747.0	(1,272,232.9)	4.2
Өглөг	1,179,230.3	3,278,286.8	2,099,056.5	18.3

Урьдчилж орсон орлого (УОО)	846,767.4	1,138,951.5	292,184.1	6.4
УРТ ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	11,293,535.9	10,146,301.4	(1,147,234.5)	56.7
Үнэт цаас	2,792,332.6	3,085,311.1	292,978.5	17.3
Зээлийн өглөг	8,501,203.3	7,060,990.3	(1,440,213.0)	39.5
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	17,683,310.7	17,895,710.0	212,399.4	100.0
Үүнээс байгууллагын төрлөөр харуулбал:				
Төв төрийн сан	7,987,863.1	9,787,464.3	1,799,601.2	54.7
Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагч	814,752.6	812,666.2	(2,086.4)	4.5
Орон нутгийн ТЕЗ	349,716.1	424,464.1	74,748.0	2.4
Хүний хөгжил сан (ХХС)	1,024,150.8	563,873.5	(460,277.3)	3.2
Нийгмийн даатгалын сан (НДС)	16,890.0	9,126.0	(7,764.0)	0.1
Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар (ТӨҮГ)	7,489,938.1	6,298,115.9	(1,191,822.2)	35.2

Нийт өр төлбөрт урт хугацаатай өр төлбөр 10,146.3 тэрбум төгрөг буюу 56.7 хувийг, богино хугацаатай өр төлбөр 7,749.4 тэрбум төгрөг буюу 43.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Байгууллагын төрлөөр авч үзвэл, Төв төрийн сангийн өр төлбөр өмнөх оноос 1,799.6 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 9,787.5 тэрбум төгрөгт хүрч 54.7 хувийг, өмнөх оны аудитын зөвлөмжийн дагуу цэвэр дүнгээр тайлагнаснаар төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын нийт өр төлбөр 1,191.8 тэрбум төгрөгөөр буурч 6,298.1 тэрбум төгрөгт хүрч 35.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

6.1. Богино хугацаат өр төлбөр

Богино хугацаат өр төлбөр 8,297.7 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 6,928.9 тэрбум төгрөгөөр хасагдаж 7,758.5 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оноос 1,368.7 тэрбум төгрөг буюу 21.4 хувиар өссөн байна.

БХӨТ дараах гүйлгээгээр нэмэгдсэн байна. Үүнд:

- Засгийн газар, ХХС-ийн бонд 2,703.7 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн ХХС-д өгөх АМНАТ-ын өглөг 108.5 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн төрөөс тэтгэврийг нь хариуцдаг иргэдийн НДЕГ-т өгөх өглөг 29.6 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн бусад байгууллага хоорондох тооцооны өглөг 237.5 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн дотоод зээл 213.4 тэрбум,
- Төсөв захирагчдын дансны үлдэгдэл татан төвлөрүүлсэн 107.1 тэрбум,
- ХХС-ийн өглөг 280.8 тэрбум,
- НДС-ийн бусад өглөг 0.2 тэрбум, тусгай зориулалтын сангийн УОО 540.6 тэрбум,
- ОНТЕЗ-ийн өглөг 97.3 тэрбум,
- ТӨҮГ-ын өглөг 2,011.3 тэрбум,
- ТЕЗ-ийн өглөг 1,967.7 тэрбум төгрөгөөр тус тус нэмэгджээ.

Хасагдсан шалтгаан:

- Засгийн газрын бонд 1,424.2 тэрбум, ХХС-ийн бонд 245.8 тэрбум нийт 1,670.0 тэрбум,
- Хөдөлмөрийн сайдын бондын өглөг Аж үйлдвэрийн сайдад шилжсэнтэй холбоотой 326.3 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн бонд 33.0 тэрбум, ХХС-ийн бонд 273.4 тэрбум, НДЕГ-ийн НДШ өглөг 111.7 тэрбум, НДС-ийн тусгай зориулалтын сангийн 540.6 тэрбум, ХХС-ийн АМНАТ өглөг 108.5 тэрбум нийт 1,067.2 тэрбум төгрөгийг ЗГСНТ-аар холбогдох авлагын данстай цэвэрлэсэн,

- Төв төрийн сангийн данс хоорондын залруулгаар 291.2 тэрбум,
- НДС-ын бусад өглөг 1.6 тэрбум, УОО 6.4 тэрбум,
- Төв төрийн сангийн байгууллага хоорондын тооцооны өглөг 237.1 тэрбум,
- Төсвийн захирагчдын 2013 оны татан төвлөрүүлсэн дансны үлдэгдлийг буцаан олгосон 16.0 тэрбум,
- ОНТЕЗ-ийн өглөг 37.6 тэрбум,
- ТӨҮГ-ын өглөг 1,315.9 тэрбум,
- ТЕЗ-ийн өглөг 1,959.6 тэрбум төгрөгөөр тус тус хасагдсан байна.

Дотоод үнэт цаасны хүүгийн төлбөрт 126.9 тэрбум, хөнгөлөлтийн төлбөрт 53.1 тэрбум, Оюутолгойн бондын хүүгийн төлбөрт 27.8 тэрбум, хөнгөлөлтийн төлбөрт 5.5 тэрбум, валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүссэн төлбөрт 25.9 тэрбум төгрөгийг тус тус төлжээ.

Бонд: Богино хугацаат дотоод бонд 2,703.8 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 2,454.0 тэрбум төгрөгөөр буурч 2,595.5 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Засгийн газрын бүтцийн өөрчлөлттэй холбоотойгоор Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх хөнгөлөлттэй зээлийг санхүүжүүлэхэд зориулан гаргасан 326.3 тэрбум төгрөгийн бондын өглөг Хөдөлмөрийн сайдын төсвийн багцаас Аж үйлдвэрийн яаманд шилжсэн байна.

Улсын төсвийн улирлын шинж чанартай орлогын дутагдал, төсвийн алдагдал, өрийг дахин санхүүжүүлэх зорилгоор тайлант онд 2,318.8 тэрбум төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй ЗГҮЦ-ыг арилжаалж 927.0 тэрбум төгрөгийг эргэн төлж, он дамжих үнэт цаасны өглөг 1,391.8 тэрбум төгрөг байна.

Төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэх бондын үндсэн төлбөрт 1,364.0 тэрбум төгрөг, хүүгийн төлбөрт 121.7 тэрбум төгрөг, бусад үнэт цаасны үндсэн төлбөрт 61.1 тэрбум төгрөг, хүүгийн төлбөрт 5.2 тэрбум төгрөг тус тус төлжээ. Мөн НДС-ийн бондын хөрөнгө оруулалт 33.0 тэрбум төгрөгийг цэвэрлэж, ЗГСНТ-д цэвэр дүнгээр тайлагнасан байна.

Бүртгэлийн данс хооронд дараах гүйлгээг ангилал зөрүүтэй илэрхийлжээ. Үүнд:

- Дотоод үнэт цаасны хүүгийн төлбөрийг гүйцэтгэх эх үүсвэр дутагдсанаас үндсэн төлбөрийн эх үүсвэрээс 9.1 тэрбум төгрөгийг төлж, санхүүгийн тайланд дотоод бондын оны эцсийн үлдэгдэл, хүүгийн зардлыг 9.1 тэрбум төгрөгөөр тус тус дутуу, үр дүнг илүү;
- Төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэхэд зориулан гаргасан 2-10 жилийн хугацаатай дотоод үнэт цаас 2,323.8 тэрбум, бусад үнэт цаас 127.8 тэрбум нийт 2,451.6 тэрбум төгрөгийг богино хугацаат үнэт цаас дансанд бүртгэж, урт хугацаат үнэт цаасыг дутуу, богино хугацаат үнэт цаасыг илүү илэрхийлсэн байна.

Хүний хөгжил сангийн бонд: Оны эхэнд 446.5 тэрбум төгрөг байснаас нэмэгдсэн 279.3 тэрбум, хасагдсан 520.2 тэрбум төгрөгийн гүйлгээний зөрүүгээр тайлангийн эцэст 205.6 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байгаа нь өмнөх оноос 240.9 тэрбум төгрөг буюу 53.9 хувиар буурчээ.

Оюутолгойн үнэт цаасны үндсэн төлбөрт 185.3 тэрбум, хөнгөлөлтийн төлбөрт 5.5 тэрбум, ханшийн алдагдал 21.9 тэрбум, нийт 212.7 тэрбум төгрөг, бусад бондын үндсэн төлбөрт 55.0 тэрбум төгрөг, хүүгийн төлбөрт 27.8 тэрбум төгрөгийг тус тус төлжээ.

Тайлант онд Хөгжлийн банкинд 216.8 тэрбум, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газарт 57.0 тэрбум, нийт 273.8 тэрбум төгрөгийн бонд гарган арилжаалж, ХХС-ийн санхүүгийн тайланд тусгасныг нэгтгэсэн тайланд цэвэр дүнгээр тайлагнасан байна.

Богино хугацаат зээл: Богино хугацаат зээл 745.7 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оноос 1,272.2 тэрбум төгрөг буюу 37.0 хувиар буурчээ. Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын төсвийн багц дахь төслийн зээлийн өглөгийг бусад өглөгөөр бүртгэснийг ТЕЗ-ийн аудитаар залруулан бүртгэснээр 45.9 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, Эрчим хүчний сайдын “Таван толгойн цахилгаан станц” төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн бондын өглөгийг урт хугацаат зээлд бүртгэж 2.7 тэрбум төгрөгөөр хасагдсан байна.

Бусад өглөг: Бусад өглөг 3,278.3 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оноос 2,099.0 тэрбум төгрөгөөр буюу 2.7 дахин өсчээ.

Төв төрийн сангийн тайланд төрөөс тэтгэврийг нь хариуцах иргэдийн өглөгийн үлдэгдэл өмнөх оноос 29.6 тэрбумаар өсч, оны эцэст 111.7 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байгаагаас нэгтгэсэн тайланд НДЕГ-ын авлага, өглөгийг цэвэр дүнгээр тайлагнасан байна.

Байгууллагад өгөх тооцооны өглөг оны эхэнд 22.3 тэрбум төгрөг байснаас 326.8 тэрбум төгрөгт хүрч, 304.9 тэрбум төгрөгөөр буюу 14.6 дахин нэмэгджээ.

Энэ нь төсөвт байгууллагуудаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн үлдэгдэл 113.4 тэрбум төгрөг, төрийн сангийн нэгдсэн данснаас зарцуулсан төсвийн дотоод зээл 213.4 тэрбум төгрөгийн өглөг болно.

Өмнөх онуудад үүссэн 45 байгууллагатай холбоотой 0.6 тэрбум төгрөгийн өглөгийн үлдэгдлийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, Төв төрийн сангийн өглөгийн бүртгэлээрх НҮБ-ын энхийг дэмжих үйл ажиллагааны санхүүжилтийн 13.9 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг Зэвсэгт хүчний хөгжлийн сангийн тайлантай тулган баталгаажуулахад тус сан бүртгэлд тусгаагүй, Монголбанкн дахь харилцах дансны үлдэгдлээс 0.9 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй байна.

Урьдчилж орсон орлого: ЖДҮХС-ийн дамжуулан зээлийн өглөг 377.5 тэрбум төгрөгийг ЗГСНТ-д УОО-оор тайлагнаж, Төв төрийн сангийн дамжуулан зээлийн авлагыг 240.1 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны авлагыг 137.4 тэрбум төгрөгөөр тус тус цэвэрлэж, өр авлагыг цэвэр дүнгээр тайлагнаагүйгээс нэгтгэсэн тайлангийн УОО, авлагыг 377.5 тэрбум төгрөгөөр тус тус илүү илэрхийлжээ.

6.2. Урт хугацаат өр төлбөр

Өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийн дагуу ЗГСНТ-д нэгтгэгдэж буй байгууллагуудын хоорондын өр авлагыг цэвэр дүнгээр тайлагнаснаар ЗГСНТ-аарх урт хугацаат өр төлбөр өмнөх оноос 1,147.2 тэрбум төгрөгөөр буюу 11.1 хувиар буурч 10,146.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. Урт хугацаат өр төлбөрийн 30.4 хувь нь урт хугацаат үнэт цаас, 69.6 хувь нь урт хугацаат зээлийн өглөг байна.

Урт хугацаат өр төлбөрийн задаргааг харуулбал:

(сая төгрөгөөр)

Өглөгийн төрөл	Эхний үлдэгдэл 2013.12.31	Нэмэгдсэн	Хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл 2014.12.31	Өсөлт /+/, бууралт /-/	Өсөлт бууралт хувь
УРТ ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	11,293,535.9	1,112,103.6	2,259,338.1	10,146,301.4	(1,147,234.5)	89.8
Урт хугацаат үнэт цаас	2,792,332.6	464,805.9	171,827.4	3,085,311.1	292,978.5	110.5
Үнэт цаас	311,182.6	117,555.9	171,827.4	256,911.1	(54,271.5)	82.6
Гадаад бонд (Чингис)	2,481,150.0	347,250.0		2,828,400.0	347,250.0	114.0
Урт хугацаат зээл	8,501,203.3	647,297.7	2,087,510.7	7,060,990.3	(1,440,213.0)	83.1
Төгрөг	4,889,864.8	19,169.0	1,889,607.7	3,019,426.1	(1,870,438.7)	61.7
Гадаад валют	3,611,338.5	628,128.7	197,903.0	4,041,564.2	430,225.7	111.9

Урт хугацаат үнэт цаас: Тайлант онд 464.8 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 171.8 тэрбум төгрөгөөр хасагдаж 3,085.3 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 293.0 тэрбум төгрөг буюу 10.5 хувиар өсчээ.

ОУВС-ийн бүртгэл тооцоог Монголбанкнаас улсын төсөвт шилжүүлэн авсантай холбоотойгоор 5.7 тэрбум төгрөгийг урт хугацаат зээлд шилжүүлж, Стэнд бай үнэт цаасны ханшийн зөрүү 7.4 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, үндсэн төлбөрт 109.9 тэрбум төгрөг төлж, ОУВС-д хувь нийлүүлсэн хөрөнгө, үнэт цаасны дансны үлдэгдэл 2014 оны эцэст нийт 141.6 тэрбум, ОУВС-ийн зээл 5.2 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. Уг үнэт цаасны хүүгийн зардалд 0.8 тэрбум төгрөг төлжээ.

Засгийн газрын “100000 айлын орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс Төрийн банкаар дамжуулан олгосон зээлийн 80.0 тэрбум төгрөг (2012 онд 50.0 тэрбум, 2013 онд 30.0 тэрбум)-ийн дамжуулан зээлийн гэрээнд 2013 оны 12 дугаар сард нэмэлт өөрчлөлт оруулжээ.

Ингэхдээ уг зээлийг ам.долларт шилжүүлэн, хүү болон үндсэн төлбөрийг Сангийн ямаар дамжуулан төлөхөөр тусгаж, 2014 оны Төв төрийн сангийн санхүүгийн тайланд 80.0 тэрбум төгрөгийн дамжуулан зээлийг ханшийн өөрчлөлт 30.1 тэрбум төгрөгийн хамт 110.1 тэрбум төгрөгөөр урт хугацаат үнэт цаас дансанд тусгасан байна. Тайлант онд Төрийн банк үндсэн төлбөрт 2.1 тэрбум төгрөгийг төлж, Төрийн банкнаас авах дамжуулан зээлийн авлагын үлдэгдэл 77.9 тэрбум төгрөг байна.

- Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс санхүүжүүлж Төрийн банкаар дамжуулан олгосон дамжуулан зээлийн өглөг 110.1 тэрбум төгрөгийг урт хугацаат үнэт цаас дансанд бүртгэж өглөгийн эдийн засгийн ангиллыг зөрүүтэй,
- Дамжуулан зээлийн өглөг 110.1 тэрбум төгрөгийг Хөгжлийн банкны авлагатай, Төв төрийн сангийн дамжуулан зээлийн авлага 77.9 тэрбум төгрөгийг Төрийн банкны өглөгтэй тус тус цэвэрлэж тайлагнаагүй, ЗГСНТ-ийн урт хугацаат өр төлбөр, авлагыг 188.0 тэрбум төгрөгөөр тус тус илүү илэрхийлсэн байна.

Урт хугацаат гадаад бонд (Чингис бонд): Монгол Улсын Засгийн газрын олон улсын хөрөнгийн зах зээлээс (2012 онд 1.0 тэрбум долларыг 10 жилийн хугацаатай, 500.0 сая долларыг 5 жилийн хугацаатай) бүрдүүлсэн хөрөнгөөр Засгийн газрын тогтоолоор батлагдсан төсөл хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх зорилгоор Чингис бондын эх үүсвэрээс нийтдээ 2,021.2 тэрбум төгрөг болон 269.9 сая ам.долларыг Монгол Улсын Хөгжлийн банк хүлээн авсан байна.

Тайлант онд Чингис бондын өглөг валютын ханшийн зөрүүгээс 347.2 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, оны эцсийн үлдэгдэл 2,828.4 тэрбум төгрөгөөр тусгагдсан байна. Тус бондын хүүгийн төлбөрт 130.7 тэрбум төгрөг төлжээ.

6.3. Урт хугацаат зээл

Урт хугацаат зээл оны эхэнд 8,501.2 тэрбум төгрөг байснаас 647.3 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 2,087.5 тэрбум төгрөгөөр хасагдаж 7,061.0 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 1,440.2 тэрбум төгрөг буюу 16.9 хувиар буурсан байна.

Урт хугацаат зээл /төгрөгийн/: ОНТЕЗ-дын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд гадаад зээлийн үлдэгдэл 171.9 тэрбум төгрөг байснаас 16.8 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 188.7 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

ОНТЕЗ-ийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар 1.1 тэрбум өглөгийн үлдэгдлийг харилцагч байгууллага, иргэдтэй тооцоо нийлж актаар баталгаажуулаагүй, 0.1 тэрбум төгрөгийн өглөгийг буруу бүртгэсэн зэрэг нийт 1.2 тэрбум төгрөгийн зөрчил илэрлээ.

Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд гадаад зээлийн үлдэгдэл 4,719.8 тэрбум төгрөг байснаас өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийн дагуу хоорондын тооцоогоор давхардсан гүйлгээг цэвэрлэснээр 1,887.2 тэрбум төгрөгөөр буурч 2,832.6 тэрбум төгрөг болсон байна.

Урт хугацаат гадаад зээл: Гадаад зээл оны эхэнд 3,611.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас Засгийн газрын шугамаар хандивлагч орон, Олон улсын санхүүгийн байгууллагаас 2014 онд 39 төсөл арга хэмжээнд 403.5 тэрбум төгрөгийн гадаад зээлийг авч ашиглаж, эргэн төлөлтөд 197.9 тэрбум төгрөгийг төлж, валютын ханшийн зөрүүгээс 224.6 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, Засгийн газрын гадаад зээлийн үлдэгдэл 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 4,041.5 тэрбум төгрөг байна.

Нийт гадаад зээлийн үлдэгдлийн 2.0 хувийг хөтөлбөрийн зээл, 74.7 хувийг төслийн зээл, 8.2 хувийг авто замын зээл, 15.0 хувийг санхүүгийн зээл, 0.1 хувийг ОУВС-ийн зээл тус тус эзэлж байна.

Төв төрийн сангийн тайлангаар Засгийн газрын гадаад зээлийн үлдэгдэл 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 3,979.2 тэрбум төгрөг байгаа нь нийт гадаад зээлийн 98.4 хувийг эзэлж байна.

Эрчим хүч, Зам тээвэр, БСШУ, Сангийн сайдын төсвийн багцад нийт 60.1 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэл байна. Тухайлбал,

- Эрчим хүчний сайдын төсвийн багц оны эхэнд Дэлхийн банкны төслийн 15.9 тэрбум, Эгийн голын УЦС төслийн 4.5 тэрбум төгрөг, нийт 20.4 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэлтэй байснаас тайлант онд Хөгжлийн банкнаас Тавантолгойн цахилгаан станц төсөлд 27.9 тэрбум төгрөг, Эгийн голын УЦС төсөлд 8.9 тэрбум төгрөг, нийт 36.8 тэрбум төгрөгийн зээл авч, хэрэгжиж дууссан төслийн 15.9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг “УБЦТС” ХК-д шилжүүлж, оны эцэст 41.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй,
- Зам тээврийн сайдын төсвийн багц АХБ-ны санхүүжилттэй Нисэх буудлын өргөтгөлийн төсөл, Агаарын навигацийг хөгжүүлэх төслийн зээлийн 7.2 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас 2014 онд зээлийн үндсэн төлбөрт 4.9 тэрбум төгрөг төлж валютын ханшийн зөрүү 0.4 тэрбум төгрөгийг тооцсоноор оны эцэст 2.7 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй,
- Сангийн сайдын төсвийн багцын Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах хоёр үе шаттай зээлийн төслийн 76.4 тэрбум төгрөгийн эхний үлдэгдлээс УСНББОУС 1-д заасныг баримтлан 60.6 тэрбум төгрөгийг хуримтлагдсан үр дүн дансанд шилжүүлэн бүртгэсэн,

- Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын төсвийн багц дахь ХААИС-ийн Дорнод бүсийн ЭШҮТ 113.0 сая төгрөгийн зээл нэмэгдэж, 39.0 сая төгрөг хасагдаж, 205.0 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс орон нутгийн ЗДТГ-уудад дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн хугацаа хэтэрсэн 24.7 тэрбум төгрөгийн 17, баталгаажуулж тооцоо нийлээгүй 76.1 тэрбум төгрөгийн 6 зээл бүртгэгдсэн нь Сангийн яам болон ОНТЕЗ-ийн зүгээс хугацаа хэтэрсэн зээлийн эргэн төлөлтийг харилцагч тус бүрээр бүртгэх, гадаад зээлийн үлдэгдлийг тооцоо нийлж баталгаажуулах үйл ажиллагаа хангалтгүй байгааг харуулж байна.

Аудитаар гадаадын зээлийн эх үүсвэрээс орон нутагт олгосон нийт 138.3 тэрбум төгрөгийн 34 зээлийг ОНТЕЗ-ын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлантай тулган баталгаажуулахад доорх 16.9 тэрбум төгрөгийн 7 зээлийн үлдэгдлийг бүртгээгүй байна. Үүнд:

- Өвөрхангай аймгийн “Онги ус суваг” ТӨҮГ-ын 8,301.5 сая;
- Төв аймгийн “Жаргал констракшн” ХХК-д олгосон 756.0 сая, “Мост интернэшнл” ХХК-д 106.4 сая, нийт 862.4 сая;
- Өмнөговь аймгийн “Гүний ус” ХХК-д олгосон 1,102.2 сая;
- Увс аймагт “Чандмань-Ус” ХХК-д олгосон 945.6 сая;
- Завхан аймгийн “Амь-Ус” ХХК-д олгосон 16.4 сая;
- Нийслэлд олгосон 5,656.8 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдлийг тус тус бүртгээгүй байна

Иймд ОНТЕЗ-дын үр дүнгийн гэрээгээр хүлээсэн үүрэг, хариуцлагыг дээшлүүлэх шаардлагатай байна.

ДОЛОО. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУВЬ ОРОЛЦОО

ЗГСНТ-аарх Цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн нийт хэмжээ тайлангийн эхэнд 8,472.4 тэрбум төгрөг байснаас 8.8 хувь буюу 746.7 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 9,219.1 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Засгийн газрын хувь оролцооны бүтцийг авч үзвэл, Засгийн газрын оруулсан капитал 88.7 хувь буюу 8,178.9 тэрбум, Дахин үнэлгээний нөөц 14.9 хувь буюу 1,370.8 тэрбум, Хуримтлагдсан үр дүн (3.6) хувь буюу (330.6) тэрбум төгрөгөөр илэрхийлэгджээ.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТЫН ДҮН

Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн

Улсын ТЕЗ-дын 2014 оны санхүүгийн тайланд аудит хийж 1,254.9 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 224.3 тэрбум төгрөгийн материаллаг алдааг залруулж, материаллаг бус зөрчил, дутагдлыг арилгах 89 зөвлөмж өглөө.

Тайлант хугацаанд улсын төсвийн 33 ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн тайланд аудит хийж, 32 ТЕЗ-ийн санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй”, харин Гадаад хэргийн сайдын төсвийн багцын санхүүгийн тайланд дараах үндэслэлээр “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн болно. Үүнд:

- Тайлант онд Гадаад хэргийн сайдын төсвийн багцын дүнгээр авлага 899.0 сая, өр төлбөр 1,452.6 сая төгрөгөөр өссөн,

- Яамны аппаратын хөрөнгийн үлдэгдлийг жилийн эцсийн тооллого хийж баталгаажуулаагүй,
- Монгол Улсаас гадаад оронд суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газруудын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг аудит хийх хуулийн хугацаанаас хоцроож, дүгнэлт гаргуулаагүй зэрэг нь Төсвийн тухай, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулиудын холбогдох заалтууд болон санхүүгийн тайлангийн зарим батламж мэдэгдлийг зөрчсөн болно.

ТЕЗ-дын өмнөх оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар нийт 103 зөвлөмж өгснөөс 74.8 хувь нь бүрэн хэрэгжиж, 16.5 хувь нь хэрэгжээгүй, 8.7 хувь нь хэрэгжих шатандаа байна.

Тайлант оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 89 зөвлөмж өгснөөс арвилан хэмнэлтийг сайжруулах 14.6 хувь, үр ашиг, үр нөлөөг дээшлүүлэх 13.5 хувь, төлөвлөлт хяналт, удирдлагыг сайжруулах 16.9 хувь, хариуцлагыг сайжруулах 24.7 хувь, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой зөвлөмж 30.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

ТЕЗ-дын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар давхардсан тоогоор 20 байгууллагад 3.3 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 96 байгууллагад 222.9 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага өглөө.

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн

ОНТЕЗ-дын 2013 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар нийт 125 зөвлөмж өгснөөс 92.0 хувийг бүрэн хэрэгжүүлж, 8.0 хувь буюу 10 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй байна.

Аймаг, Нийслэлийн аудитын газраас орон нутгийн төсвийн 22 ерөнхийлөн захирагчийн 2014 оны санхүүгийн тайланд аудит хийж, 257.3 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 157.8 тэрбум төгрөгийн материаллаг алдааг залруулж, 26.0 тэрбум төгрөгийн материаллаг бус зөрчил, дутагдлыг арилгах 4,819 зөвлөмж, 318 албан тушаалтанд хариуцлага тооцох 0.8 тэрбум төгрөгийн албан шаардлага тус тус өгсөн байна.

Аудитаар ОНТЕЗ-дын санхүүгийн нэгтгэсэн 18 тайланд зөрчилгүй, 4 тайланд хязгаарлалттай дүгнэлт өгч 2.3 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 70.4 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага өгчээ.

Нийслэл, Дархан-Уул, Өвөрхангай, Хөвсгөл аймгуудын ОНТЕЗ-ийн 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хязгаарлалттай дүгнэлт өгсөн байна.

ТӨААН-үүдийн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүн

Үндэсний аудитын газар Төсвийн тухай хууль болон Төрийн аудитын тухай хуульд заасны дагуу төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой 79 аж ахуйн нэгжийн 2014 оны санхүүгийн тайланг баталгаажуулсан болно. Үүнээс Үндэсний аудитын газар 3, Аймаг нийслэлийн аудитын газар 27, хараат бус аудитын 36 компанитай гэрээ байгуулан 49 ТӨААН-д аудит хийсэн байна.

Сангийн яаманд санхүүгийн тайлангаа нэгтгүүлсэн 81 ТӨААН-ээс аудит хийгдсэн 79 аж ахуйн нэгжийн 69-д “зөрчилгүй”, 10-д “хязгаарлалттай”, 1 байгууллагад “дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” дүгнэлт гаргажээ.

Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн 2014 оны санхүүгийн тайланд “PWC аудит ХХК” аудит хийж байгаа боловч одоогоор дүгнэлт гараагүй байна.

Аудитаар өгсөн дүгнэлтийг нэгтгэн харуулбал:

Аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр	Байгууллагын тоо	
	2013 онд	2014 онд
Зөрчилгүй	65	69
Хязгаарлалттай	18	10
Санал дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан	2	1
Дүгнэлт гаргаагүй	1	1
Аудитад хамрагдаагүй	11	-
Дүн	98	81

“Хязгаарлалттай” дүгнэлтийн үндэслэлийг аж ахуйн нэгж бүрээр харуулбал:

д/д	Байгууллага, ААН-ийн нэр	Санал, дүгнэлтийн үндэслэл
1	Мон-Атом ТӨХХК	Нийт 5,535.3 сая төгрөгийн алдаа зөрчлүүд нь НББ-ийн тухай хуулийн 19.1.4, НББОУС 1.69-д заасан, оршин байх, тохиолдсон байх, үнэн зөв байх батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байна.
2	Диспетчерийн үндэсний төв ТӨХХК	Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн 598.3 сая төгрөгийн өртөг бүхий үндсэн хөрөнгийг орлогод аваагүй, 505.8 сая төгрөгийн элэгдэл тооцоогүй;
3	МИАТ ТӨХК	- Эргэлзээтэй (найдваргүй) авлага 1.5 тэрбум төгрөгийг шийдвэрлүүлэх талаар тодорхой арга хэмжээ аваагүй. - BSP онлайн тайлангаар гарсан орлогын үлдэгдлийн авлага нь санхүүгийн тайлангаас нийт 1.3 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй. - Маргаантай буюу хүлээн зөвшөөрөхгүй, зөрүүтэй 399.6 сая төгрөгийн өглөгтэй. - Нийт хөрөнгийн хэмжээнээс нийт өр төлбөр нь 32.0 хувь буюу 75.6 тэрбум төгрөгөөр илүү. - Урьдчилж орсон орлого буюу агаарын тээврийн өр дансны 45.4 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг бодитой эсэхийг баталгаажуулах боломжгүй. - Тооллогоор 14 нэр төрлийн 7.0 сая төгрөгийн хөрөнгө илүүдэж, 45 нэр төрлийн 163.3 сая төгрөгийн хөрөнгө дутагдсан. - Нийт зардлын хэмжээ төлөвлөгөөнөөс 29.6 хувиар, үүнээс шууд зардал 40.0 хувь, ерөнхий удирдлагын зардал 14.3 хувиар тус тус хэтэрсэн байна.
4	Монголын хөрөнгийн бирж ТӨХК	Миллениум Ай Ти системийг 100 хувь хүчин чадлаар ашиглалтад ороогүй байхад 5,334.1 сая төгрөгийн хорогдол тооцсон нь нийт өртгийн 56 хувийг эзэлж байна.
5	Шивээ-Овоо ТӨХК	Тус компанийн үүсгэн байгуулсан 100 хувийн эзэмшлийн “Шивээ сервис” ХХК-ийн санхүүгийн тайланг толгой компани болох “Шивээ-Овоо” ТӨХК-ийн санхүүгийн тайланд нэгтгэж тайлагнаагүй;
6	Багануур Авто зам засвар арчлал	Нийт 90.7 сая төгрөгийн авлага, өглөгийн үлдэгдлийн тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний өмчийн дүнд 386.0 сая төгрөгийн нэмэлт өөрчлөлтийг хийлгээгүй;
7	Ховд аймаг дулааны станц, дулааны шугам сүлжээ, ашиглалтын өмнөх захиргаа	Хөрөнгө, өр төлбөрөө НББОУС-ын дагуу үнэлж дансанд тусгаагүй, анхан шатны баримтгүй гүйлгээ хийсэн, авлага, өр төлбөрийг зөрүүтэй тайлагнасан, үндсэн хөрөнгийн элэгдэл зөрүүтэй байгуулсан;
8	Хөвсгөл аймаг дулааны станц дулааны шугам сүлжээний	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулж мөрдөөгүй, борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг тооцоогүй, улсын комисс хүлээн аваагүй байхад үйл ажиллагаа явуулсан нь Барилгын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь заалтыг зөрчсөн байна.

ашиглалтын өмнөх захиргаа		
9	Эрдэнэс-Таван толгой ХК	- Өмнөх оноос дансны авлага 51.9 тэрбум, татварын авлага 101.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн, Хүний хөгжил сангийн урьдчилгаа төлбөрийн үлдэгдлээс 107.3 тэрбум төгрөгийг илүү суутгасан, толгой охин компанийн хоорондын тооцоо 0.6 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй илэрхийлэгдсэн; - Нөхөн сэргээлтийн нөөц нэмж байгуулаагүй; 27 байгууллагатай холбоотой нийт 10.9 тэрбум төгрөгийн өглөгийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй; - Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй байна.
10	ТОСК ТӨҮГ	ОССК ХХК-ийн үйл ажиллагааг ТОСК ТӨҮГ-т шилжүүлэхдээ зээлийн өрийн үлдэгдэл 118.6 тэрбум төгрөг, мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 13.1 тэрбум төгрөг, нийт 131.7 тэрбум төгрөгийг ТОСК ТӨҮГ-ын санхүүгийн тайланд нэгтгэж, ОССК ХХК-ийн хаалтын санхүүгийн тайланг гаргаагүй байна.

“Санал дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” дүгнэлт авсан байгууллага:

Байгууллага, ААН-ийн нэр	Дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан шалтгаан
Аялал жуулчлалын үндэсний төв ТӨҮГ	- Касс, харилцахын анхан шатны зарим баримтыг үзүүлэхээс зайлсхийсэн; - Татвар, Нийгмийн даатгалын байгууллагуудад илгээсэн цахим тайлангуудын үзүүлэлт зөрүүтэй; - Аудитад хамрагдсан материалын хүрээнд 437.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь санхүүгийн тайлангийн оршин байх, эрх ба үүрэг, тохиолдсон байх, иж бүрэн байх, үнэлгээ, хэмжилт, толилуулга ба тодруулга үнэн зөв байдал гэсэн батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байна.

ЗГСНТ-д нэгтгэгдсэн 81 ТӨААН-ээс 53.1 хувь буюу 43 аж ахуйн нэгж нийт 185.7 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан бол 46.9 хувь буюу 38 аж ахуйн нэгж нийт 170.5 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажилласан байна.

Санхүүгийн тайлагнал

Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн тайланд нэгтгэгдсэн 81 аж ахуйн нэгж нь төрийн өмчит үйлдвэрийн газар, компани, банк, ТББ, сан зэрэг олон хэлбэртэй байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайлагналыг Сангийн сайдын 2012 оны 77 дугаар тушаалаар батлагдсан заавар, журмын дагуу хүлээн авсан боловч төсөвт болон аж ахуйн нэгж байгууллагын дансны нэгдсэн жагсаалт нь зүйл анги, нэр төрлийн хувьд зөрүүтэй байна.

Сангийн сайдын 2006 оны 32 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг бэлтгэж гаргах аргачлал”-ыг баримтлахдаа үйл ажиллагааны чиглэл, хөрөнгийн бүтэц, нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын суурь зарчмын хувьд харилцан адилгүй нэгжүүдийн тайланг нэгтгэн гаргажээ.

Өөрөөр хэлбэл, үйл ажиллагааны хэлбэр, статус нь өөр байгууллагуудын санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлтүүдийг хөрвүүлэх нэгдсэн аргачлал, нэгтгэх заавар журам байхгүй, дансны нэр төрөл, зүйл анги тохирохгүй байгаагаас ЗГСНТ-д ТӨААН-үүдийн хөрөнгө, эх үүсвэрийг хөрвүүлэхдээ балансын үзүүлэлт болон дансны ангилал, нэр төрлийг хооронд нь гүйлгэн бүртгэж нэгтгэсэн нь дансны үлдэгдэлд их хэмжээний өсөлт, бууралтыг үзүүлж, шинжилгээний үзүүлэлтэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Тусгай шилжүүлэг: Засгийн газрын 2014 оны 128 дугаар тогтоолоор Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн газрыг орон нутаг дахь ГХБХБГ-уудын төсвийн төвлөрүүлэн захирагч байхаар заасны дагуу санхүүгийн тайланг БХБС-ын төсвийн багцын санхүүгийн тайланд нэгтгэсэн байна.

Гэтэл Төсвийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйл болон Монгол Улсын 2014 оны төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд зааснаар БХБС-ын 2014 оны төсвөөс 6.9 тэрбум төгрөгийг газрын харилцаа, кадастрын тусгай зориулалтын шилжүүлгээр орон нутгийн ГХБХБГ-уудыг санхүүжүүлэхээр тусгаж, тэдгээрийн санхүүгийн тайланг ОНТЕЗ-ийн санхүүгийн тайланд давхардуулан нэгтгэснийг ЗГСНТ-д цэвэрлэн тайлагнажээ.

САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН ЗАЛРУУЛГА

Аудитын явцад Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд дараах ажил гүйлгээнүүдийг залруулан бүртгэсэн болно. Тухайлбал,

- Санхүүгийн байдлын тайлангийн эхний үлдэгдэлд ангилал зөрүүтэй тайлагнасан бусад хөрөнгө 2,334.9 тэрбум төгрөг, ТӨААН-ийн урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг богино хугацаатай хөрөнгө оруулалтаар нэгтгэсэн 2,230.5 тэрбум төгрөг;
- Тайлангийн үзүүлэлт хооронд зөрүүтэй илэрхийлсэн 2,828.4 тэрбум төгрөг;
- Үндсэн хөрөнгийн тодруулгын тайлангаарх худалдан авсан үндсэн хөрөнгийн дүнгээс Мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлангийн хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээний зардлыг дутуу илэрхийлсэн 6.9 тэрбум төгрөг, нийт 7,400.7 тэрбум төгрөгийн бүртгэл тайлагналын алдааг аудитын явцад тус тус залруулж, ЗГСНТ-д тусгуулсан болно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ШИНЖИЛГЭЭ

Хүснэгт-1. Хөрөнгө, санхүүжилтийн бүтэц

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлтүүд	2012 он		2013 он		2014 он	
	үлдэгдэл	хувь	үлдэгдэл	хувь	үлдэгдэл	хувь
Эргэлтийн хөрөнгө	9,893,795.1	55.8	12,549,800.2	48.0	14,071,675.3	51.9
Эргэлтийн бус хөрөнгө	7,835,997.0	44.2	13,605,949.5	52.0	13,043,174.3	48.1
Дүн	17,729,792.1	100.0	26,155,749.7	100.0	27,114,849.6	100.0
Өр төлбөр	11,864,317.4	66.9	17,683,310.6	67.6	17,895,710.0	66.0
Эзэмшигчийн өмч	5,865,474.7	33.1	8,472,439.1	32.4	9,219,139.6	34.0
Дүн	17,729,792.1	100.0	26,155,749.7	100.0	27,114,849.6	100.0

ЗГСНТ-ийн сүүлийн 3 жилийн үзүүлэлтэд хийсэн санхүүгийн шинжилгээгээр 2014 онд нийт хөрөнгийн 51.9 хувийг эргэлтийн хөрөнгө эзэлсэн бөгөөд нийт санхүүжилтийн эх үүсвэрийн 66.0 хувь нь гадны эх үүсвэрээс бүрдсэн байна.

Нийт өр төлбөрийн дүнд богино хугацаатай өр төлбөр 2012 онд 36.8 хувь, 2013 онд 36.1 хувийг эзэлж байсан бол 2014 онд 43.3 хувь болж өссөн байна.

Эргэлтийн хөрөнгө өмнөх оноос 2012 онд 79.4 хувь буюу 4,379.5 тэрбум, 2013 онд 26.8 хувь буюу 2,656.0 тэрбум, 2014 онд 12.1 хувь буюу 1,521.9 тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн байна. Тухайлбал 2014 онд мөнгөн хөрөнгө 5.5 хувь, авлага 63.6 хувь, урьдчилгаа 40.2 хувь, бараа материалын үлдэгдэл 9.3 хувиар тус тус нэмэгдсэн бол богино хугацаатай хөрөнгө оруулалт 53.1 хувиар буурсан байна.

Тайлант онд эргэлтийн хөрөнгө 1,521.9 тэрбум төгрөгөөр өссөн бөгөөд эргэлтийн хөрөнгөд эзлэх бараа материал болон урьдчилгаа өмнөх оноос 57.9 хувиар нэмэгдсэн

нь хөрөнгийн хөрвөх чадварт сөргөөр нөлөөлөхөөр байна. Тухайлбал: нийт урьдчилгааны 0.7 хувь буюу 5.7 тэрбум төгрөгийг бараа материал бэлтгэх, 2.2 хувь буюу 19.4 тэрбум төгрөгийг үндсэн хөрөнгө бэлтгэх, 0.1 хувь буюу 1.2 тэрбум төгрөгийг цалингийн болон томилолтын урьдчилгаа, 97.0 хувь буюу 845.3 тэрбум төгрөгийг урьдчилж төлсөн зардал тус тус эзэлж байна.

Бараа материалын дансны үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 9.3 хувь буюу 127.7 тэрбум төгрөгөөр өссөнийг дансны төрлөөр нь авч үзвэл хангамжийн материал 203.0 тэрбум, нөөцийн бараа 0.1 тэрбум төгрөгөөр тус бүр өссөн бол түүхий эд материал 75.4 тэрбум төгрөгөөр буурчээ. ОНТЕЗ-дын дүнгээр тайлант онд 2.3 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг эзэлээр бэлтгэсэн байна.

Санхүүгийн тайлангийн дээрх үзүүлэлтүүдээс дүгнэхэд бараа материал болон үндсэн хөрөнгийг их хэмжээгээр нөөцөлснөөр хөрөнгийн үлдэгдэл өсөх хандлагатай байна. Тодруулбал:

- Бодитоор хүлээн аваагүй боловч нийт 5.7 тэрбум төгрөгийн бараа материал, 19.4 тэрбум төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг худалдан бэлтгэхээр нийт 25.1 тэрбум төгрөгийн төлбөрийг төлсөн байна.
- Сүүлийн 3 жилийн тайлангийн зэрэгцүүлсэн шинжилгээнээс үзэхэд эргэлтийн хөрөнгөд эзлэх бараа материалын үлдэгдэл тогтмол 10 хувьтай байгаа боловч бараа материалын өсөлт ойролцоогоор 2013 онд 11.4 хувь, 2014 онд 9.3 хувиар тус бүр өмнөх оноос нэмэгдсэн байна.
- Хангамжийн материалын дансны үлдэгдэл 203.0 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэнээс 91.4 хувь буюу 185.5 тэрбум төгрөг нь аж ахуйн материал, 3.7 хувь буюу 7.6 тэрбум төгрөг нь бусад хангамжийн материал, 2.5 хувь буюу 5.0 тэрбум төгрөг нь мал амьтад, 2.5 хувь буюу 5.1 тэрбум төгрөг нь сэлбэг хэрэгсэл байна.

Хүснэгт-2. Санхүүгийн тогтвортой байдлын шинжилгээ

Үзүүлэлтүүд	“А” түвшин	“В” түвшин	“С” түвшин	2012 он	2013 он	2014 он	үнэлгээ
1.Бие даалтын коэффициент /ӨК:НХ/	>0.5	0.3-0.5	<0.3	0.3	0.3	0.3	В
2. Эргэлтийн харьцаа /ЭХ:БХЗӨ/	>2.0	1.0-2.0	<1.0	2.3	2.0	1.8	В
3.Түргэн хөрвөх хөрөнгийн харьцаа /(М/Х+ТБҮЦ+АВЛАГА):БХЗӨ/	>0.8	0.4-0.8	<0.4	1.9	1.7	1.5	А
4.Үнэмлэхүй хөрвөх хөрөнгийн харьцаа /(М/Х+ТБҮЦ):БХЗӨ/	>0.2	0.1-0.2	<0.1	0.9	1.0	0.6	А
5.Өрийн харьцаа (эх үүсвэрийн квот) /ГК:ӨК/	<1	1-1.5	>1	2.0	2.1	1.9	С

Дээрх хүснэгтээс харахад санхүүгийн тогтвортой байдлын шинжилгээний үзүүлэлтүүдийн харьцаа нь “В” түвшинд буюу онолын хувьд зохистой гарсан боловч төлбөрийн чадвар, тогтвортой байдалд нөлөөлөх үзүүлэлтүүдийг хүчин зүйлсээр нь шинжилбэл дараах байдалтай байна.

Түргэн хөрвөх хөрөнгийн харьцаа зохистой гарахад эргэлтийн хөрөнгө дэх мөнгөн хөрөнгө, авлагын дансдын үлдэгдлийн өсөлт нөлөөлсөн учир түүнд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг харгалзан үзэх нь зүйтэй юм. Тухайлбал, Авлагын дансны үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 63.6 хувь буюу 2,623.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн ба бүтцээр нь харвал нийт авлагын үлдэгдлийн 30.8 хувь буюу 2,080.3 тэрбум төгрөг нь Төрийн сангийн авлага, 49.4 хувь буюу 3,335.8 тэрбум нь ТӨААН-ийн авлага байна.

ТӨААН болон Төв төрийн сангийн авлагын үлдэгдэл дараах шалтгаанаар нэмэгджээ.

Авлага 2,623.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн шалтгаан нь өмнөх оны ЗГСНТ-д ТӨААН-ийн арилжааны банкуудад хадгалсан хадгаламж, олгосон зээлийн үлдэгдлийг БХХО-аар бүртгэж нэгтгэсэн байсныг тайлант онд авлагын дансанд шилжүүлэн бүртгэсэн бичилтийн нөлөөллөөс 1,578.2 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкнаас дотоодын банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж, ААНБ-д олгосон зээл, хүүгийн авлагын 1 жилийн хугацаанд төлөгдөх мөнгө, Төрийн банкнаас харилцагчдад олгосон 825.3 тэрбум төгрөгийн зээлээр авлагын данс өсчээ.

Үйл ажиллагааны хэлбэр, статус нь өөр байгууллагуудын санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлтүүдийг хөрвүүлэх нэгдсэн аргачлал, нэгтгэх заавар журам байхгүй, дансны нэр төрөл, зүйл анги тохирохгүй байгаа нь дээрх алдаа гарахад нөлөөлсөн байна.

Өрийн харьцаа зохисгүй байгаа нь нийт хөрөнгийн 66.0 хувийг гадны эх үүсвэрээр санхүүжүүлсэн ба уг эх үүсвэрийг өөрийн хөрөнгөөр төлөх боломжгүйг харуулж байна. Тайлант онд нийт өр төлбөрийн үлдэгдэл 17,895.7 тэрбум төгрөг бөгөөд уг данс өмнөх оноосоо 2012 онд 4,571.9 тэрбум, 2013 онд 5,819.0 тэрбум, 2014 онд 212.4 тэрбум төгрөгөөр тус бүр нэмэгджээ.

Мөн ЗГСНТ-аарх нийт гадаад эх үүсвэрээс авсан зээлийн 48.4 хувь буюу 4,041.6 тэрбум төгрөг нь Засгийн газрын гадаад зээлийн өглөг, 33.9 хувь буюу 2,828.4 тэрбум төгрөг нь Чингис бонд, 17.7 хувь буюу 1,478.9 тэрбум төгрөг нь Хөгжлийн банкны өрийн бичиг¹ байна.

Засгийн газрын авч ашигласан гадаад зээл, үнэт цаасны валютын ханшийн зөрүүгээс 2012 онд 46.9 тэрбум, 2013 онд 847.7 тэрбум, 2014 онд 571.9 тэрбум төгрөгийн алдагдлыг хүлээсэн байна. Иймд валютын ханшийн өөрчлөлтийг зөв тооцоолох, улсын өрийн удирдлагын бодлогыг боловсронгуй болгох, бүртгэлийг сайжруулах шаардлагатай байна.

Хүснэгт-3. Үр дүнгийн тайлангийн орлогын бүтцийн шинжилгээ

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	2014/2011		2014/2012		2014/2013	
	өөрчлөлт	%	өөрчлөлт	%	өөрчлөлт	%
Татварын орлого	1,052,382.5	44.3	713,746.4	26.0	1,822.9	0.3
Нийгмийн даатгалын хураамж	556,123.0	23.4	322,728.1	11.7	139,884.7	21.8
Тусламж, санхүүжилтийн орлого	1,649,094.7	69.4	(439,325.3)	(16.0)	(173,703.3)	(27.1)
Татварын бус орлого	2,677,900.9	112.6	2,152,391.1	78.3	673,412.6	105.0
Дүн	2,377,528.5	210.0	2,749,540.3	132.0	641,416.9	106.0

Хүснэгтээс үзвэл, тайлант хугацааны орлого өмнөх онуудтай харьцуулахад 641.4-2,749.5 тэрбум төгрөгөөр буюу 1.1-2 дахин өссөн өсөлтийн дийлэнх хувийг татварын бус орлого болон нийгмийн даатгалын хураамжийн орлого эзэлж байна.

Татварын бус орлогын өсөлтөд төсөвт байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны орлого 335.5 тэрбум, үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого 528.8 тэрбум, газрын тосны орлого 169.7 тэрбум, хүүгийн орлого 24.1 тэрбум төгрөгөөр тус бүр нэмэгдсэн бөгөөд өмнөх оноос 11.2-66.2 хувиар өссөн нь нөлөөлжээ.

¹ Хөгжлийн банкны 2014 оны аудит хийгдсэн санхүүгийн тайлангийн 3 дугаар хуудас

Сангийн сайдын 2013 оны 269 дүгээр тушаалаар үнэ төлбөргүй хүлээн авсан хөрөнгийг бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн нь тухайн орлогын өсөлтөд голлон нөлөөлсөн байна.

Нийгмийн болон эрүүл мэндийн даатгалд давхардсан тоогоор 3,276.3 мянган иргэн даатгуулсан нь өмнөх оноос 11.8 хувиар, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч аж ахуйн нэгж, байгууллага 39.4 мянга болж, өмнөх оноос 16.3 хувь буюу 4.9 мянгаар нэмэгдсэн нь нийгмийн даатгалын орлого өмнөх оноос 139.9 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд нөлөөлжээ.

Тусламж, санхүүжилтийн орлогын үзүүлэлтийг өмнөх онуудтай харьцуулахад өссөн боловч нийт орлогын дүнд эзлэх хувийн жин 2012-2014 онуудад 28.5-17.7 хувь болж буурчээ. Энэ нь Засгийн газрын бусад түвшнээс авах тусламж санхүүжилт 154.7 тэрбум, гадаад орнуудаас үзүүлсэн зээл 28.0 тэрбум төгрөгөөр тус тус буурсантай холбоотой байна.

Хүснэгт-4. Үр дүнгийн тайлангийн зардлын бүтцийн шинжилгээ

(сая төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	2014/2011		2014/2012		2014/2013	
	өөрчлөлт	%	өөрчлөлт	%	өөрчлөлт	%
Ажиллагсдын зардал	1,122,344.0	47.8	640,641.6	67.9	268,713.4	22.7
Урсгал зардал	586,516.1	25.0	364,587.6	38.7	119,594.3	10.1
Хөрөнгө оруулалт, үндсэн хөрөнгийн ашиглалт	720,447.3	30.7	145,977.9	15.5	361,401.9	30.5
Хүүгийн зардал	457,312.4	19.5	335,424.6	35.6	247,298.8	20.9
Татаас	503,674.0	21.5	460,275.3	48.8	462,077.8	39.0
Тусламж, шилжүүлэг	1,106,395.5	47.1	(740,538.2)	(78.5)	(663,089.3)	(56.0)
Нийгмийн хамгааллын зардал	471,273.6	20.1	(185,677.1)	(19.7)	387,653.3	32.8
Бусад зардал	13,825.9	0.6	(77,525.7)	(8.2)	(33.8)	(0.0)
Зардлын дүн	2,348,050.6	100.0	943,166.0	100.0	1,183,616.4	100.0

Хүснэгтээс үзэхэд 2014 оны нийт зардал 2012 онтой харьцуулахад 943.2 тэрбум төгрөг байсан бол 2013 онд 1,183.6 тэрбум төгрөгт хүрч өсөхөд дараах зардлууд абсолют дүнгээрээ нэмэгдсэн нь нөлөөлжээ. Тухайлбал, ажиллагсдын зардал, урсгал зардал, хөрөнгө оруулалт, үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын зардал, хүүгийн болон нийгмийн хамгааллын зардлууд өссөн байна.

Нийгмийн даатгалын тэтгэвэр, тэтгэмжийн үйлчилгээ 197.2 тэрбум, ажил олгогчоос олгох тэтгэмж, урамшуулал, дэмжлэг 50.9 тэрбум төгрөгөөр тус бүр өмнөх оноос нэмэгдсэн байна. Ажил олгогчоос тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж 23.6 тэрбум, нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал 7.9 тэрбум, бүтцийн өөрчлөлтөөр чөлөөлөгдсөн албан хаагчид олгосон тэтгэмж 2.1 тэрбум төгрөгөөр өмнөх оноос өссөн үзүүлэлтэй байна.

Засгийн газрын санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайлангаас үзвэл 2014 оны тайлант хугацаанд 186.3 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарчээ. Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад үр дүнгийн үзүүлэлт буурсан нь үйл ажиллагааны зардал 1,183.7 тэрбум, үйл ажиллагааны бус зардал 404.5 тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөнтэй холбоотой байна. Мөн үйл ажиллагааны бус зардал өмнөх оноос 1.5 дахин буюу 404.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь дотоод эх үүсвэрээс олгосон зээлээс эргэж төлөгдөх дүн болон үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарзын өсөлт байна.

Нэг төгрөгийн орлогод ногдох зардал 2012 онд 1.08 төгрөг байсан бол 2013 онд 0.84 төгрөг болж буурсан нь санхүүгийн үйл ажиллагаа өмнөх оноос үр ашигтай байсныг харуулж байсан бол 2014 онд 0.06 төгрөгөөр өсчээ.

ӨМНӨХ АУДИТААР ӨГСӨН ЗӨВЛӨМЖ, АЛБАН ШААРДЛАГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

Сангийн яамны Төсвийн хяналт, эрсдэлийн удирдлагын газар Үндэсний аудитын газраас Засгийн газрын 2013 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2013 оны гүйцэтгэл болон Сангийн сайдын төсвийн багцад хийсэн аудитын дүгнэлт, акт, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор 2014 оны ажлын төлөвлөгөөг Сангийн сайдын 2014 оны 166 дугаар тушаалаар батлуулан яамны холбогдох газруудад хүргүүлж, биелэлтийг нь авч нэгтгэн тайлагнажээ.

Засгийн газрын 2013 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар илэрсэн алдаа зөрчлийг арилгуулахаар нийт 14 зөвлөмжийг холбогдох албан тушаалтнуудад өгч, хэрэгжилтийг хянахад дараах байдалтай байна. Үүнд:

- Монгол Улсын Ерөнхий сайдад өгсөн 4 зөвлөмжийг хэрэгжүүлсэн эсэх мэдээллийг ирүүлээгүй, тухайн зөрчилтэй асуудлууд шийдвэрлэгдээгүй;
- Сангийн сайдад өгсөн 6 зөвлөмжийн биелэлтийг Сангийн сайдын 2015 оны 1 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 10-1/130 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн бөгөөд дахин хяналтаар 2 нь хэрэгжсэн, 1 нь хэрэгжих шатандаа, 3 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй;
- НДҮЗ-ийн дарга, Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын сайд, Эдийн засгийн хөгжлийн сайд нарт тус бүр 1 зөвлөмж өгснийг хэрэгжүүлсэн;
- Төрийн өмчийн хорооны даргад өгсөн 2 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй, биелэлтийн талаар тайлбар мэдээлэл ирүүлээгүй байна.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдад Үндэсний аудитын газраас ЗГСНТ-ийн аудитаар илэрсэн зөрчилтэй холбогдуулан өгсөн зөвлөмжийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж, хэрэгжүүлэх талаар арга хэмжээ авсан эсэх нь тодорхойгүй, ЗГХЭГ, Ерөнхий сайдын Ажлын албанаас Үндэсний аудитын газарт хариу ирүүлэхгүй байгаа нь зөрчил арилахгүй, давтагдах нөхцлийг бүрдүүлж байна.

Мөн Засгийн газрын 2013 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар 1,544.1 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулахаар нийт 8 албан шаардлага өгсөн байна. Үүнээс 42.0 тэрбум төгрөгийн 5 албан шаардлагыг бүрэн хэрэгжүүлж, 1,502.1 тэрбум төгрөгтэй холбоотой 3 албан шаардлагыг хэрэгжүүлээгүй байна.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Аудитын явцад хийсэн сорилын үр дүнд санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлүүдтэй зөрчилдсөн материаллаг хэмжээний алдаа, зөрчилтэй дараах асуудлууд илэрсэн нь Аудитын Олон улсын стандарт 700-д зааснаар Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгөх үндэслэл боллоо. Үүнд:

- Нийт авлагаас 882.8 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдлийг харилцагчтай тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, тооцоо нийлсэн авлагын үлдэгдэл 0.6 тэрбум төгрөгөөр зөрүүтэй, 595.4 тэрбум төгрөгийн авлагын эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн, холбогдох шийдвэргүйгээр 17.5 тэрбум төгрөгийн авлагыг бууруулж тайлагнасан, 71.7 тэрбум төгрөгийн дамжуулан зээлд гэрээ байгуулаагүй;
- ЗГСНТ-д нэгтгэгдсэн байгууллага хоорондын зарим гүйлгээг цэвэрлэж тайлагнаагүй, хүүгийн зардал, орлогыг дутуу тусгаснаас Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн

тайланд авлагыг 565.6 тэрбум, өр төлбөрийг 570.4 тэрбум төгрөгөөр тус тус илүү, тайлант үеийн үр дүнг 4.8 тэрбум төгрөгөөр дутуу илэрхийлсэн;

- “Эрдэнэс-Таван толгой” ХК-ийн хувьцаа, дүрмийн сангийн талаарх тус компанийн болон “Үнэт цаасны төлбөр тооцоо, төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ТӨХХК-ийн бүртгэл зөрүүтэй, хувьцаатай холбоотойгоор гаргасан Засгийн газрын 2013 оны 319 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийг хангаагүй,
- Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийн 57.1 хувийг хэрэгжүүлээгүй, 1,502.1 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах 3 албан шаардлагыг биелүүлээгүй байна.

ТАЙЛАНТ ОНЫ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг дор дурдсан албан тушаалтанд зөвлөж байна.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдад:

- Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалттай нийцээгүй Засгийн газрын 2014 оны 385, 2015 оны 27 дугаар тогтоолын Сангийн сайдад зөвшөөрсөн хэсгийг хүчингүй болгох арга хэмжээ авах;
- Засгийн газрын тогтоолын дагуу ЗГНС-гаас “МИАТ” ТӨХК-д олгосон зээлийн авлагын 6,648.4 сая төгрөгийг, хугацаанд нь төлөөгүйд ногдуулах алдангийн хамт 2015 онд багтаан барагдуулж, Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалтыг хэрэгжүүлж ажиллах;
- Он удаан жил бүртгэгдэж, эзэн холбогдогч нь тодорхойгүй, төлөгдөх найдваргүй болох эрсдэл бүхий авлагын асуудлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд шийдвэрлэх;
- Төсвийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.2-т заасан төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг ТЕЗ-ийн эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагаар нэгтгэх шаардлагатай нийцүүлэн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой заалтад өөрчлөлт оруулж шийдвэрлүүлэх;
- Төсвийн тухай хуулийн 61 дүгээр зүйлийн 61.1.5 дахь Газрын харилцаа, кадастрын тусгай шилжүүлэгтэй холбоотой асуудлыг Газрын тухай хуулийн холбогдох заалттай нийцүүлэх талаар судалж, арга хэмжээ авах;
- Орон нутгийн ТЕЗ-дын 2014 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилган аудитын зөвлөмж, акт, албан шаардлагын биелэлтийг ханган ажиллаж, дотоод хяналтыг сайжруулах;
- Өнгөрсөн оны ЗГСНТ-ийн аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллаагүй холбогдох албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцож, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах;
- ТӨААН-ийн зорилтот түвшин, ашиг, авлага өглөг, санхүүгийн үзүүлэлтийг батлахдаа өмнөх түвшинг бууруулахгүй байх, илүү үр дүнтэй ажлын орчинг бүрдүүлэх, үйл ажиллагааны эдийн засгийн өгөөж буюу нөөцийн ашиглалт, чанар, гүйцэтгэл дээр суурилсан үр дүнг бий болгох зорилгоор төлөвлөх, өр зээл ба өмчийн харьцааг зохистой хэмжээнд барих талаар холбогдох арга хэмжээ авах;

- Төрийн өмчийн хорооноос батлагдсан зорилтот түвшин, ашиг, үр дүнг бууруулан ажиллаж буй аж ахуйн нэгжийн судалгаа гаргах, үйл ажиллагаанд шинжилгээ хийж холбогдох арга хэмжээ авах;

Сангийн с а й д а д:

- Төв төрийн сангийн санхүүгийн тайлангаарх улсын төсвийн авлага, өглөгийг хуулийн дагуу тооцоо нийлж баталгаажуулах, эргэн төлөлтөд тавих хяналтыг сайжруулах, ЗГСНТ-ийн тодруулга, тэмдэглэлийг стандартын шаардлагын дагуу иж бүрэн толилуулах;
- НББ-ийн тухай хууль, НББ-ийн Нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчимд нийцүүлэн ЗГСНТ бэлтгэн гаргах бодлого, заавар, аргачлалыг боловсруулан мөрдөж, ТӨААН-үүдийн санхүүгийн тайланг хөрвүүлэн нэгтгэх;
- Сангийн сайдын 2006 оны 32 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт “Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тэмдэглэл бэлтгэх аргачлал”-ыг Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалт болон стандартын шаардлагад нийцүүлэн өөрчлөх;

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОРЫН ТУШААЛ**

2015 оны 6 сарын 10 өдөр

Дугаар 156

Улаанбаатар хот

Аудитын тайланг баталгаажуулах тухай

Төрийн аудитын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4.5, 13.4.7, 15 дугаар зүйлийн 15.1.7, 18 дугаар зүйлийн 18.2-т заасныг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын тайланг баталсугай.

2. Төсвийн шууд, төвлөрүүлэн, ерөнхийлөн захирагчдын 2014 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар тогтоосон төлбөрийн актын жагсаалтыг нэгдүгээр хавсралтаар, Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн 2014 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар тогтоосон төлбөрийн актын жагсаалтыг хоёрдугаар хавсралтаар, Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар өгсөн албан шаардлагын жагсаалтыг гуравдугаар хавсралтаар, Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн 2014 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар өгсөн албан шаардлагын жагсаалтыг дөрөвдүгээр хавсралтаар, Засгийн газрын 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар өгсөн албан шаардлагын жагсаалтыг тавдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

3. Аудитын тайланг Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Сангийн яаманд тус тус хүргүүлсүгэй.

4. Аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авч, үр дүнг 2015 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт ирүүлэхийг Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Сангийн сайд нарт, аудитаар тогтоосон хугацаанд хариу ирүүлэхийг Сангийн сайдад тус тус зөвлөсүгэй.

5. Аудитын тайланд тусгагдсан зөвлөмж, төлбөрийн акт, албан шаардлагын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үр дүнг тооцож ажиллахыг Санхүүгийн аудитын газрын дарга С.Энхзаяад үүрэг болгосугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР

А.ЗАНГАД

[illegible]